

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

POWIAT NOWOSĄDECKI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Strategia Rozwoju Gminy Chełmiec na lata 2013-2020

NAS

nowosądecka
akademia
samorządowa

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE
ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W
RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU
SPOŁECZNEGO

Strategia Rozwoju Gminy Chełmiec na lata 2013-2020

STRATEGIA ROZWOJU GMINY CHELMIEC NA LATA 2013-2020

Opracowanie:

FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

**FRDL Małopolski Instytut Samorządu
Terytorialnego i Administracji**

Spis treści

Wprowadzenie	4
Przesłanki budowy nowych dokumentów strategicznych w JST	5
Metodologia i etapy prac	8
Struktura Strategii	9
Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne.....	11
Krajowe dokumenty strategiczne.....	11
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego.....	13
Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020.....	17
Najważniejsze wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej.....	20
Metodologia badania.....	20
Wyniki ogólne.....	23
Potencjał turystyczny	23
Potencjał gospodarczy	24
Kapitał ludzki.....	26
Jakość życia	27
Infrastruktura komunikacyjna.....	29
Atrakcyjność przyrodnicza	31
Zarządzanie rozwojem	32
Wyniki szczegółowe	33
Analiza SWOT.....	36

Wizja i misja Gminy	39
Wizja rozwoju Gminy Chełmiec	39
Misja Gminy Chełmiec	40
Obszary strategiczne i kierunki rozwoju.....	41
Obszar strategiczny I – Kapitał ludzki i jakość życia mieszkańców	42
Obszar strategiczny II – Aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość	45
Obszar strategiczny III – Zarządzanie zrównoważonym rozwojem	48
Mierniki realizacji Strategii	51
System monitoringu i ewaluacji Strategii	55
Poziom organizacyjny.....	55
Poziom merytoryczny	57
Poziom społeczny	58
Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej	60
Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa.....	63
Pozagminne środki publiczne	64
Strategie i programy rządowe	65
Granty Norweskie	69

Wprowadzenie

Strategię Rozwoju Gminy należy postrzegać jako długofalowy proces wytyczania i osiągania celów wspólnoty samorządowej. Określa ona generalny kierunek, aspiracje i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki oraz przedstawia metody i narzędzia wdrożeniowe. Zapisy Strategii stanowią zatem determinantę decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe. Dokument jest także odpowiedzią na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o Strategię, jak również skuteczną próbą dostosowania się do standardów europejskich.

Opracowanie Strategii – umowa między Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a FRDL Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Chełmiec powstała w ramach realizacji umowy nr PCFE.273.15.2012 z dnia 05.06.2012 roku, zawartej pomiędzy Powiatem Nowosądeckim – Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej. Przedmiotem umowy była „Aktualizacja lub opracowanie Strategii Rozwoju Gminy na lata 2013 – 2020 dla każdej z 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego – Partnerów Projektu pn.: „Nowosądecka Akademia Samorządowa”, a wykonawcą zamówienia – jednostka terenowa FRDL: Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie. Wspomniany projekt realizowany jest przez Powiat Nowosądecki w partnerstwie z 14 Urzędami Miast/Gmin¹ w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V Dobre

¹ Urząd Gminy Chełmiec, Urząd Gminy Kamionka Wielka, Urząd Gminy Łososina Dolna, Urząd Gminy Nawojowa, Urząd Gminy Rytro, Urząd Gminy Gródek nad Dunajcem, Urząd Miasta Grybów, Urząd Gminy Grybów, Urząd Gminy Korzenna, Urząd Gminy Łabowa, Urząd Miasta i Gminy

rządzenie, Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej.

Przesłanki budowy nowych dokumentów strategicznych w JST

Obecnie, zasadniczy nurt przesłanek formalno-prawnych, które uzasadniają potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych JST, wynika ze zmian w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz wiąże się z aktualizacją dokumentów europejskich (Europa 2020), krajowych (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r., Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r., Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.) i regionalnych (Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020), a także przyjęciem nowego paradygmatu polityki regionalnej, wprowadzonego uchwaleniem 13 lipca 2011 roku Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). Podobnie jak inne JST, Samorząd Gminy Chełmiec zobligowany jest do przeglądu i weryfikacji strategii rozwoju w kontekście dostosowania jej założeń do wytycznych i rekomendacji, które płyną z dokumentów o charakterze nadrzędnym.

Ponadto, w procesie budowy nowej Strategii bardzo ważną rolę odgrywają przeobrażenia, jakie zaszły w sferze realnej, tj. rzeczywiste procesy i zjawiska (natury gospodarczej, społecznej, zarządczej, itp.), wpływające na rozwój gminy. Poniżej przedstawiono kluczowe przesłanki uzasadniające potrzebę aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec:

- 1. Dostosowywanie polityki rozwoju do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz gospodarczych w gminie i jej otoczeniu.**

Uzdrowskiej Muszyna, Urząd Miasta i Gminy Piwniczna – Zdrój, Urząd Gminy Podegrodzie oraz Urząd Miasta i Gminy Stary Sącz.

Gmina Chełmec to nie tylko wydzielony granicami administracyjnymi obszar, ale przede wszystkim społeczność lokalna, w której na bieżąco ulega zmianie sytuacja demograficzna i gospodarcza. Kilka ostatnich lat upłynęło pod znakiem szeregu poważnych przeobrażeń, które w dużym stopniu odbiły się także na gminie, np.: ogólnoswiatowe spowolnienie gospodarcze (i związane z tym mniejsze dochody budżetowe), rosnące dysproporcje w rozwoju na szczeblu międzygminnym i subregionalnym, deficyt finansów publicznych czy zmiana obserwowanych trendów demograficznych. Nowa Strategia Rozwoju Gminy Chełmec powinna wyznaczać cele oraz kierunki interwencji, służące podnoszeniu konkurencyjności gminy oraz przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych. Są to wyzwania, którym gmina musi sprostać w dobie postępującego procesu globalizacji, nasilającej się konkurencji, informatyzacji wielu sfer życia i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

2. Dostosowanie Strategii Rozwoju Gminy Chełmec do nowych dokumentów strategicznych szczebla regionalnego i krajowego.

Ostatnie lata to okres powstawania nowych i aktualizacji poprzednich wersji dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego. Nadrzędną pozycję zajmuje wśród nich Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020², która określa nowe ramy funkcjonowania konkurencyjnego województwa. Istotnymi dla planowania rozwoju są również dokumenty szczebla krajowego, w tym Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, przyjęta 13 lipca 2010 r. oraz Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (DSRK) do 2030 r. i Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (ŚSRK) do 2020 r. Uwzględnienie wytycznych i rekomendacji płynących z tych dokumentów pozwoli na skorelowanie Strategii Rozwoju Gminy Chełmec z priorytetami rozwojowymi województwa małopolskiego,

² *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, http://www.wrotamalopolski.pl/root_BIP/BIP_w_Malopolsce/root_UM/podmiotowe/Strategia/dokument/SRWM+2015/default.htm [data dostępu: 4.09.2012].

a w dalszej perspektywie na korzystanie z nowych narzędzi polityki regionalnej (np. kontrakt terytorialny).

3. Uspójnienie horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Gminy Chelmiec z horyzontem czasowym nowego okresu programowania UE oraz dokumentów nadrzędnych.

Odrębną przesłanką weryfikacji Strategii Rozwoju Gminy Chelmiec jest zidentyfikowana potrzeba uspójnienia horyzontu czasowego Strategii – do 2020 roku, dla której bezpośrednim uzasadnieniem jest:

- przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014-2020);
- przyjęcie horyzontu zbieżnego z horyzontem Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego i większości JST w Małopolsce;
- potrzeba zapewnienia spójności z perspektywą przyjętą dla nowej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

4. Dostosowywanie Strategii Rozwoju Gminy Chelmiec do tworzonego Subregionalnego Programu Rozwoju – dla subregionu sądeckiego.

Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020 ma za zadanie wskazać politykę rozwoju dla każdego z pięciu obszarów województwa małopolskiego (Krakowski Obszar Metropolitalny, Małopolska Zachodnia oraz subregiony: tarnowski, sądecki i podhalański) w oparciu o ich atuty i przewagi rozwojowe. Ma także przyczynić się do większego zaangażowania i współpracy lokalnych środowisk na rzecz przygotowania wspólnych przedsięwzięć ważnych dla rozwoju subregionu. Docelowo SPR będzie prezentował zarówno politykę wspierania rozwoju poszczególnych subregionów, jak i uzgodnione w subregionach listy przedsięwzięć, które będą mogły uzyskać dofinansowanie ze środków nowego programu regionalnego, współfinansowanego ze środków europejskich.

Metodologia i etapy prac

Zgodnie z koncepcją umowy pomiędzy Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a FRDL Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie, prace prowadzone nad opracowaniem Strategii oparte zostały o model ekspercko-partycypacyjny, a zespół konsultantów tworzyli pracownicy Wydziału Programów i Projektów FRDL MISTiA.

Pierwszym etapem prac była inwentaryzacja dokumentów planistycznych, będących w posiadaniu Gmin. Konsultanci MISTiA dokonali analizy istniejących dokumentów strategicznych pod kątem ich rodzaju, struktury, jakości oraz aktualności, efektem czego powstał „Raport z inwentaryzacji i analizy dokumentów strategicznych 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego”. Raport zawiera przegląd najważniejszych elementów poszczególnych dokumentów gminnych: część diagnostyczna, wizja i misja, analiza SWOT, kierunki rozwoju, cele i zadania. Dokumenty objęte analizą charakteryzował różnorodny zakres tematyczny i układ kompozycyjny oraz zastosowanie odmiennych metodologii. Wykazano jednak, że rozbieżność ta nie jest pochodną różnic w uwarunkowaniach rozwojowych jednostek. Gminy Powiatu Nowosądeckiego cechują podobne atuty i słabe strony, a także szanse i zagrożenia, co przekłada się na zbieżne ze sobą kierunki rozwoju i cele strategiczne. W niektórych przypadkach występują dodatkowe zasoby (np. walory uzdrowiskowe) determinujące określone ścieżki rozwoju. W wyniku inwentaryzacji ustalono, że wszystkie 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego wymaga opracowania nowych dokumentów strategicznych i sprecyzowano harmonogram koniecznych prac.

Kolejny etap obejmował opracowanie i przekazanie projektów dokumentów planistycznych przygotowanych dla poszczególnych JST. W ramach procesu przygotowywania nowych opracowań uwzględniono materiały z konsultacji społecznych, prowadzonych w Gminach Powiatu Nowosądeckiego, biorących udział w Projekcie „Nowosądecka Akademia Samorządowa”. Celem konsultacji było poznanie opinii mieszkańców w sprawach najistotniejszych w kontekście rozwoju wspólnoty samorządowej, a także najważniejsze wnioski płynące z diagnozy,

przygotowanej specjalnie na potrzeby realizacji zadania. Przy opracowaniu projektów Strategii Rozwoju, szczególną uwagę zwrócono na założenia i wytyczne zawarte w dokumentach wyższego rzędu, tj.: w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 i Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, oraz w Subregionalnym Programie Rozwoju – dla subregionu sądeckiego.

Pod koniec września robocze wersje dokumentów przesłane zostały do Gmin, celem zasięgnięcia opinii kierownictwa i pracowników Urzędów. Ostateczny termin zgłaszania uwag upłynął z dniem 15 października, wprowadzone zostały konieczne modyfikacje i poprawki w treści dokumentów. Ponadto, w okresie: 23 października – 8 listopada 2012 roku w poszczególnych Gminach odbywały się otwarte sesje poświęcone prezentacji i konsultacji opracowanych projektów Strategii. Następnie przygotowane zostały i przekazane ich ostateczne wersje. Przeprowadzono także szkolenia dla pracowników Urzędów Gmin – Partnerów Projektu z systemu monitoringu Strategii i jej ewaluacji (okres 19 – 27 listopada 2012).

Struktura Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Chełmiec składa się z następujących części:

- wprowadzenia,
- rozdziału opisującego krajowe i regionalne dokumenty strategiczne,
- wniosków z diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy,
- analizy SWOT
- wizji i misji Gminy,
- planu operacyjnego Strategii – obszary strategiczne, cele strategiczne i operacyjne, kierunki interwencji (propozycje zadań i projektów),
- mierników realizacji Strategii,
- systemu monitoringu i ewaluacji Strategii,
- potencjalnych źródeł finansowania.

Autorzy opracowania pragną podziękować wszystkim pracownikom Urzędu i uczestnikom prac warsztatowych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w proces opracowywania niniejszej Strategii.

Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne

Krajowe dokumenty strategiczne

Proces budowy lokalnych dokumentów planistycznych, w szczególności Strategii Rozwoju powinien uwzględniać zmiany w aktach prawnych regulujących zasady prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach, poczynając od dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej a kończąc na wojewódzkiej i subregionalnej strategii rozwoju. Tak zdefiniowana spójność w wymiarze wertykalnym pozwala wzmacniać efekty rozwojowe poprzez jednoznaczne określanie kluczowych kierunków interwencji. Jednocześnie prowadzi do koncentracji środków publicznych na jasno zdefiniowanych celach rozwojowych.

Schemat 1 Układ zależności i hierarchia europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych.

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „EUROPA 2020”

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030 – trzecia fala nowoczesności”

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 -2020:
Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020

8 strategii branżowych:

- Rozwoju transportu
- Bezpieczeństwa narodowego RP
- Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
- Rozwoju kapitału społecznego
- Innowacyjności i efektywności gospodarki
- Zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa
- Rozwoju zasobów ludzkich
- Sprawne państwo

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Powyższy schemat przedstawia aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, oparty o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych i powiązanych. Obejmuje on wytyczne płynące ze strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz 9 strategii zintegrowanych, obejmujących 8 strategii branżowych i Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: *Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (KSRR). W tak ujęty system wpisuje się Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, stanowiąca z kolei podstawę dla konstruowania subregionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych. W procesie lokalnego planowania strategicznego należy jednak pamiętać o zachowaniu spójności i relacyjnym powiązaniu z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych.

Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju kluczowe miejsce zajmuje dokument ***Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie***. Zgodnie z przedstawionym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, w proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),
- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,
- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),
- wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,

- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych i subregionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwa obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

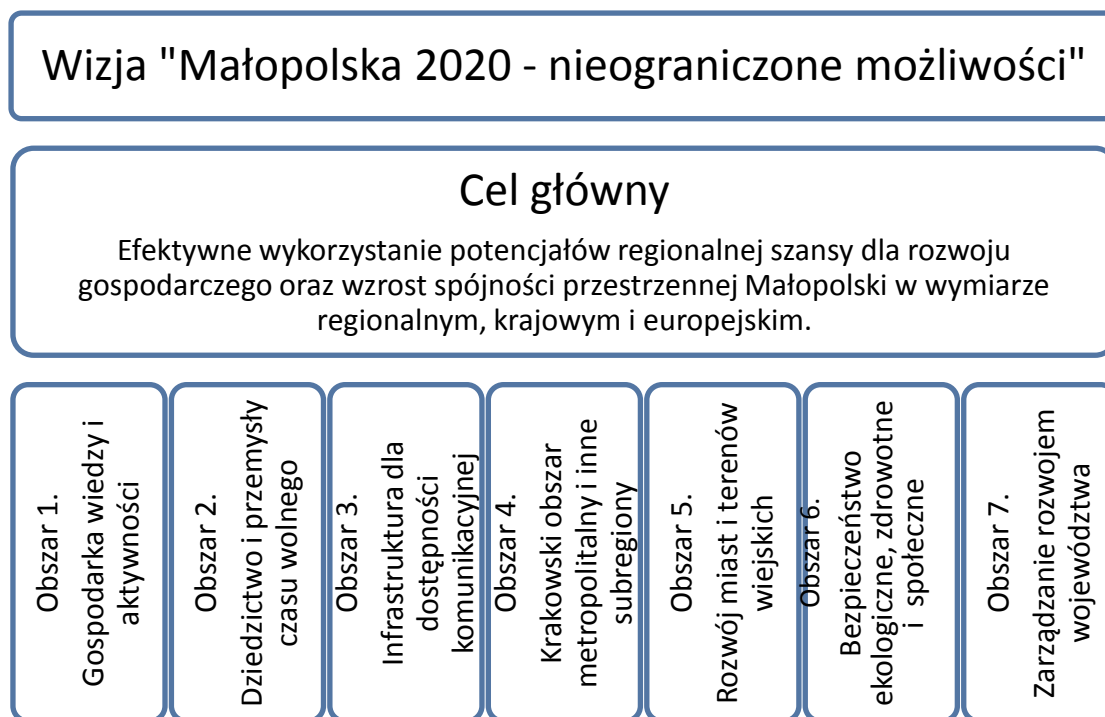
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* (SRWM). Zapisy dokumentu postulują koncentrację środków na precyzyjnie zdefiniowanych priorytetach, operacjonalizację i parametryzację działań strategicznych, przejrzysty podział zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju, prowadzący jednak do mobilizacji zasobów wielu aktorów społecznych.

Struktura SRWM obejmuje 7 głównych obszarów polityki rozwoju województwa, a także kierunki i sposoby działania w tych obszarach. Dla każdego z obszarów interwencji sformułowano cel strategiczny, stanowiący opis pożądanego kierunku zmian w perspektywie do 2020 roku. Każdy z celów strategicznych w ramach obszarów realizowany jest poprzez wyodrębnione kierunki polityki rozwoju, złożone z katalogu działań priorytetowych. W odniesieniu do poszczególnych kierunków polityki sformułowana została strategia postępowania, określająca pożądaną stan docelowy, a także określająca czynniki sprzyjające i ograniczające możliwość

osiągnięcia zmiany będącej pochodną realizacji celu strategicznego. Na poniższym schemacie zobrazowano strukturę dokumentu:

Schemat 2 Struktura Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Rekomendacje dotyczące programowania lokalnej polityki rozwoju można odnaleźć w SRWM w ramach obszaru: *Rozwój miast i terenów wiejskich*. Wśród kierunków polityki rozwoju w tym obszarze zwrócono uwagę na potrzebę integracji przestrzennej na poziomie lokalnym i zapewnienie powiązań lokalnych w obrębie obszarów wiejskich, dla których centrami są małe i średnie miasta, docelowo zapewniające jednolity standard dostępności podstawowych usług i dóbr publicznych. Umocnienie pozycji małych i średnich ośrodków miejskich jako lokalnych centrów gospodarczych ośrodków usług publicznych wskazywane jest jako warunek rozwoju okalających je terenów wiejskich. Projektowane działania opierają się na założeniu, że ważnymi elementami decydującymi o atrakcyjności małych miast są zasoby społeczne i kulturowe oraz przestrzeń publiczna.

Wśród kluczowych działań w ramach wspomnianego kierunku przewidziano poprawę dostępności podstawowych usług publicznych w zakresie lokalnej infrastruktury

społecznej, o charakterze: edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym i sportowym oraz zdrowotnym.

Kolejnym kierunkiem polityki jest rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich. Celem działań określonym w ramach tego kierunku jest przede wszystkim przeciwdziałanie narastającym wewnątrzregionalnym różnicowaniom o charakterze gospodarczym. Projektowane przez Zarząd Województwa Małopolskiego działania uwzględniają szereg poniższych założeń:

- w ramach polityki rozwoju miast nie należy ograniczać się do wzmocnienia infrastruktury społecznej i technicznej, lecz wysoki nacisk położyć także na tworzenie ofert zachęcających do lokowania nowych przedsięwzięć, wykorzystanie potencjału istniejących przedsiębiorstw oraz wzmocnienie relacji kapitałowych;
- zapleczem dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich są małe i średnie miasta;
- aktywizacja terenów wiejskich warunkowana jest wdrożeniem bardziej efektywnych mechanizmów wsparcia funkcjonowania zarówno rolnictwa, jak i działalności okołorolniczej i pozarolniczej;
- aby zwiększyć partycypację obywatelską w programowaniu polityki rozwoju lokalnego należy określić trwałe ramy współpracy władz lokalnych i regionalnych.

W ramach kluczowych działań odnoszących się do poprawy kondycji gospodarczej małych i średnich miast główny nacisk położony został na rozwój oferty inwestycyjnej jednostek, połączony ze wspieraniem działań lokalnych instytucji rynku pracy na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu. Natomiast wśród priorytetów dla obszarów wiejskich wyróżniono wsparcie obszarów rolniczych poprzez wdrożenie instrumentów wsparcia dla rolnictwa ekologicznego oraz marketingu wysokiej jakości produktów lokalnych i regionalnych. Takie działanie wpisuje się w oczekiwanie wzmożonego wykorzystania miejscowych przewag konkurencyjnych. Innym priorytetem aktywizacji obszarów wiejskich jest

wspieranie działalności pozarolniczej, szczególnie na terenach atrakcyjnych rezydencjonalnie i turystycznie.

Ostatnim kierunkiem polityki rozwoju w obszarze miast i terenów wiejskich jest funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym. Zwraca się tutaj uwagę na podejmowanie działań z uwzględnieniem powiązań funkcjonalnych pomiędzy ośrodkami, ochrony tożsamości lokalnej, a także dbałości o otoczenie. Wśród kierunków interwencji wymienia się rewitalizację obszarów zdegradowanych, ochronę krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwartej, w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto w SRWM w ramach obszaru: *Krakowski obszar metropolitalny i inne subregiony* wyróżniono subregion sądecki, jako funkcjonalny obszar integracji przestrzennej o znaczeniu regionalnym, z węzłowym ośrodkiem monocentrycznym jakim jest miasto Nowy Sącz oraz strefami przyległymi, w których zawierają się gminy wchodzące w skład Powiatu Nowosądeckiego. Rozwój subregionu sądeckiego w SRWM określono jako jeden z kierunków polityki rozwoju Małopolski.

Za główną oś rozwoju dla subregionu sądeckiego w SRWM przyjęto wykorzystanie naturalnych przewag konkurencyjnych Sądecczyzny – zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. Wśród nich wymieniono: warunki naturalne, bazę noclegową oraz potencjał w zakresie działalności związanej z turystyką, sportem i ochroną zdrowia, tworzące wspólnie unikalne atuty dla gospodarczego rozwoju subregionu. Wykorzystując wskazane przewagi subregion sądecki ma szansę stać się jednym z kluczowych ośrodków na mapie organizacji spotkań i wydarzeń o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto korzystając z walorów środowiska naturalnego możliwe jest wzmocnienie uzdrowiskowo – leczniczych funkcji regionu.

Szczególną wagę przypisano rozwojowi Nowego Sącza i wzmocnieniu funkcji tego ośrodka, jako elementu polityki rozwoju dla całego subregionu. Dostrzeżono rolniczy charakter powiatów Małopolski południowo-wschodniej, do których zaliczyć także można Powiat Nowosądecki. Wśród problemów wskazano słabą komunikację miasta

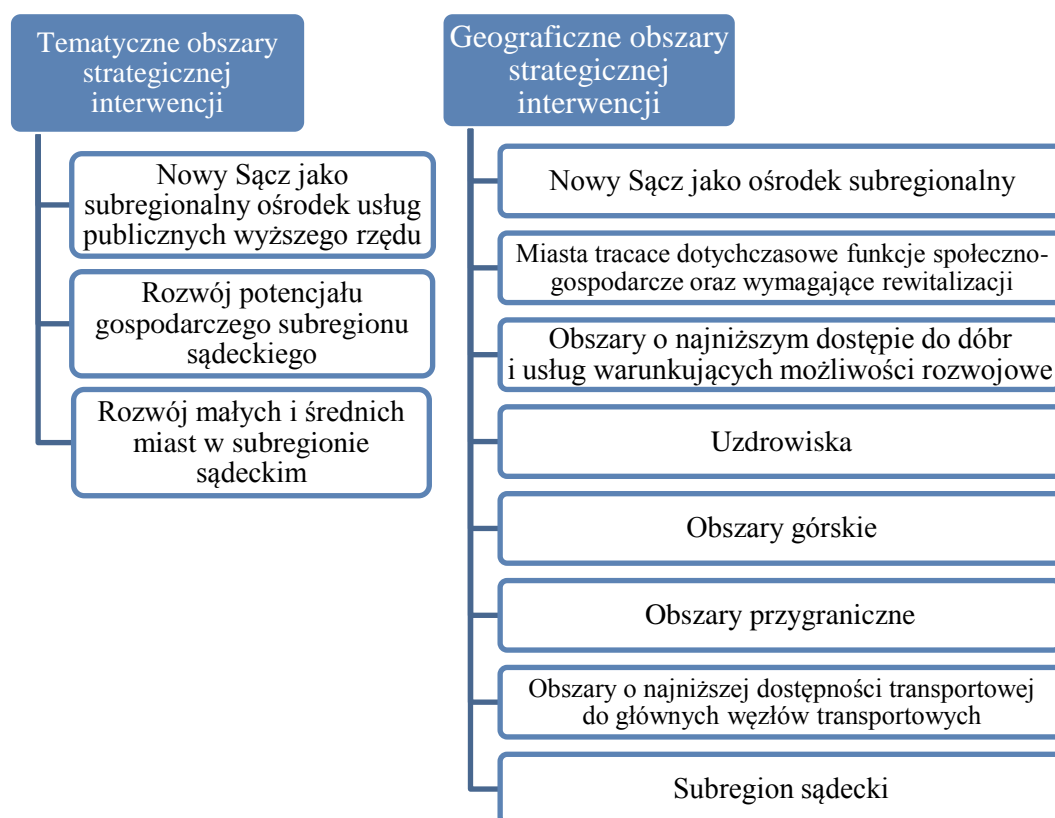
z Krakowem i resztą kraju, natomiast wśród atutów wymieniono względnie korzystną sytuację demograficzną i prognozowany wzrost ludnościowy, dający szansę rozwoju działalności związanych z obsługą ruchu turystycznego i uzdrowiskowego. Uznano zatem, aby pozycję rozwojową subregionu wzmocnić poprzez poprawę kondycji rozwojowej Nowego Sącza, ale również otaczającego miasto obszaru funkcjonalnego. Dzięki lepszemu powiązaniu ośrodka sądeckiego z jego zapleczem nastąpi efektywne wykorzystanie potencjału gospodarczego subregionu. Natomiast w wyniku interwencji realizowanej w celu poprawy dostępności komunikacyjnej, możliwy stanie się bardziej dynamiczny rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, bazujący na funkcji rekreacyjnej – szczególnie w oparciu o potencjał turystyczny Beskidów oraz Doliny Dunajca i Popradu. Ponadto wskazuje się szansę zlokalizowania na terenie Sądecczyzny jednego z głównych obszarów rozwoju sportów letnich i zimowych, zarówno w wymiarze amatorskim, jak i wyczynowym. Lepsze wykorzystanie potencjałów decydujących o przewadze konkurencyjnej oraz niwelowanie barier rozwojowych służyć będą wzrostowi dobrobytu w całym podregionie sądeckim.

Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020

Elementem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 jest przyjęcie indywidualnej ścieżki rozwoju dla pięciu subregionów wchodzących w skład województwa, w ramach tworzonego *Subregionalnego Programu Rozwoju na lata 2014-2020*. Jednym z kluczowych obszarów jest subregion sądecki, zajmujący powierzchnie trzech powiatów: nowosądeckiego, limanowskiego, gorlickiego oraz miasta Nowy Sącz. W ramach prac nad weryfikacją i specyfikacją kierunków rozwoju subregionu zawartych w SRWM Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego przeprowadził szereg badań oraz konferencji subregionalnych. Zgodnie z przyjętym dnia 3 lipca 2012 r. przez Zarząd Województwa Małopolskiego dokumentem *Zasady i harmonogram prac nad Subregionalnym Programem Rozwoju 2014 – 2020*, projekt programu subregionalnego powinien zostać przygotowany do końca października br. Jednocześnie sprecyzowano finalny układ Programu, który oprócz zróżnicowanej

terytorialnie polityki rozwoju zawierał będzie dodatkowo uzgodnione listy przedsięwzięć, które rekomendowane będą do dofinansowania w ramach tzw. grantu subregionalnego, tj. wydzielonej puli środków w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata 2014 - 2020.

Schemat 3 Planowana Struktura Subregionalnego Programu Rozwoju dla subregionu sądeckiego

Podsumowując dotychczasowy etap badań i dyskusji nad programem dla subregionu sądeckiego należy stwierdzić, że wśród kluczowych kierunków i możliwości rozwoju dominują zagadnienia rozwoju infrastruktury komunikacyjnej. Inwestycje w tym obszarze określane są jako podstawowe determinanty niezbędne do przezwyciężenia barier związanych z peryferyjnym charakterem subregionu, poprawy kontaktu z Krakowem oraz napływu turystów i inwestorów. W ramach pozostałych obszarów dyskutowanych podczas badań fokusowych oraz konferencji subregionalnych przewijały się kwestie związane z jakością kapitału ludzkiego i społecznego oraz możliwościami budowy gospodarki opartej na wiedzy. Konstatacją dotychczasowych prac nad programem rozwoju subregionu sądeckiego jest wyspecyfikowanie

obszarów strategicznej interwencji w ujęciu tematycznym oraz geograficznym. Przedstawia je schemat nr 3.

Dalszą koordynację prac nad Programem prowadzić będą fora subregionalne, składające się z członków Zarządu Województwa Małopolskiego, radnych Sejmiku Województwa Małopolskiego, przedstawicieli samorządów powiatowych i gminnych, przedsiębiorców, organizacji gospodarczych, organizacji społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych, uczelni wyższych, Policji i Państwowej Straży Pożarnej, parków narodowych oraz innych kluczowych instytucji z punktu widzenia subregionu. Rolę doradczą i wspierającą w ramach w forum pełnił będzie wybrany przez ZWM ekspert strategiczny, którym w ramach forum subregionu sądeckiego został dr Rafał Matyja. Funkcją forum będzie inicjowanie i kreowanie debaty na temat polityki rozwoju subregionu oraz wyrażanie opinii w przedmiocie planowanych działań ze strony władz samorządowych.

Najważniejsze wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej

Metodologia badania

Diagnoza stanu obecnego w 14 gminach powiatu nowosądeckiego przeprowadzona została w oparciu o metodologię zastosowaną do delimitacji subregionów funkcjonalnych województwa małopolskiego³. Wybór metodologii motywowany był przede wszystkim spójnością i kompatybilnością z jednym z głównych dokumentów nadrzędnych, jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Obszar analizy podzielony został na 7 pól badawczych, które w sposób spójny i komplementarny zagospodarowują ogół zjawisk społeczno-gospodarczych. Każdy z obszarów badawczych podzielony został wewnętrznie, w zależności od złożoności struktury i różnorodności procesów zachodzących w ramach danego pola, co dało łącznie 22 podobszary tematyczne. Strukturę podziału przedstawia schemat nr 4.

³ Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju (2011), *Badanie możliwości rozwojowych subregionów funkcjonalnych województwa małopolskiego. Raport końcowy z badania.*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków;

Schemat 4 Diagnoza społeczno-gospodarcza - zestawienie pól i obszarów badawczych.

Potencjał turystyczny	<ul style="list-style-type: none"> • baza turystyczna • popyt na turystykę
Potencjał gospodarczy	<ul style="list-style-type: none"> • struktura gospodarki • przedsiębiorczość • innowacyjność • rynek pracy
Kapitał ludzki	<ul style="list-style-type: none"> • potencjał demograficzny • potencjał intelektualny
Jakość życia	<ul style="list-style-type: none"> • ochrona zdrowia • problemy społeczne • edukacja • kultura • kultura fizyczna • gospodarka mieszkaniowa
Infrastruktura komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> • transport drogowy • transport kolejowy • infrastruktura teleinformatyczna
Atrakcyjność przyrodnicza	<ul style="list-style-type: none"> • krajobraz przyrodniczy • zagrożenia przyrody
Zarządzanie rozwojem	<ul style="list-style-type: none"> • zarządzanie publiczne • stan finansów samorządowych • kapitał społeczny

Potencjał turystyczny (obszar 1) wymieniany jest jako jedna z głównych możliwych przewag konkurencyjnych regionu Sądecczyzny. W związku z tym obszar ten postanowiono wyszczególnić z grona szeroko rozumianej problematyki gospodarczej, które ujęta została w ramach obszaru 2. Podczas specyfikacji obszaru 3 skoncentrowano się na analizie zasobów ludzkich, zarówno w wymiarze ilościowym (potencjał demograficzny) jak i jakościowym (potencjał intelektualny). Obszar 4 ujmuje szeroką listę usług społecznych, na które zapotrzebowanie pokrywane jest w przeważającej mierze przez sektor publiczny. Interpretowane łącznie w przybliżony sposób mogą posłużyć do określenia jakości życia na danym terenie. Szczególny nacisk dodatkowo położono na zbadanie dostępności komunikacyjnej poszczególnych gmin, określanej niejednokrotnie jako jedną z głównych barier rozwojowych całego regionu Sądecczyzny. Problematyka ta została zawarta w ramach obszaru 5. Atrakcyjność przyrodnicza z kolei wymieniana jest jako dziedzina, w której region

powiatu nowosądeckiego może budować swój potencjał wzrostu. Z drugiej strony intensyfikacja procesów rozwojowych prowadzić może do niszczenia zasobów naturalnych, tym samym osłabiania możliwości dalszego budowania przewag konkurencyjnych. Oba te zagadnienia ujęte zostały w ramach obszaru 6. Ostatni obszar 7 dotyczy szeroko rozumianego zarządzania rozwojem, w ramach którego ujęto zdolności i możliwości programowania rozwoju przez sektor publiczny, a także niezbędną do umiejętnego wdrażania polityki rozwoju partycypację obywatelską. Ponadto należy pamiętać, że pomiędzy wyspecyfikowanymi obszarami zachodzi szereg interakcji, które mogą z różną siłą i kierunkiem oddziaływania wpływać na siebie wzajemnie, tj. wzmacniać lub osłabiać zdolności rozwojowe.

Precyzja przeprowadzonych analiz wymaga przede wszystkim odpowiedniego doboru danych wejściowych, które w sposób rzetelny i w miarę całościowy powinny odzwierciedlać procesy zachodzące w ramach analizowanych obszarów i subobszarów badawczych. W celu zapewnienia możliwie najbardziej obiektywnego opisu zjawisk przeanalizowano łącznie 72 wskaźniki statystyczne, które przypisano do konkretnych obszarów. Wykorzystano następujące źródła danych:

- Bank Danych Lokalnych GUS;
- Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie;
- Ministerstwo Finansów;
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie;
- Urząd Statystyczny w Krakowie;
- Urząd Komunikacji Elektronicznej.

Punktem wyjścia badania była jednowymiarowa analiza statystyczna, dokonana w sposób panelowy, tj. łącznie dla 14 gmin powiatu nowosądeckiego. Jako punkt odniesienia traktowano przeciętne wartości wskaźników dla całego powiatu, a także średnią dla województwa małopolskiego. Kolejnym krokiem była agregacja wskaźników w ramach podobszarów i obszarów funkcjonalnych, w celu opisu i oceny ogólnych zjawisk społeczno-gospodarczych. W tym etapie zbudowano syntetyczne

indeksy pierwszego i drugiego rzędu, pozwalające porównywać wszystkie badane jednostki na jednolitej skali.

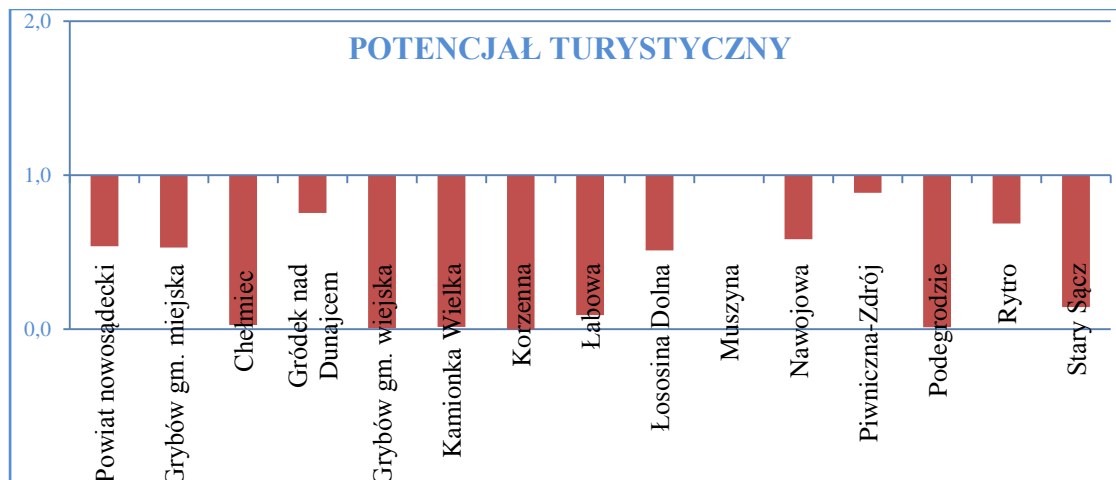
Wyniki ogólne

Na poniższych wykresach przedstawiono graficzny obraz przeprowadzonych analiz w odniesieniu do wszystkich będących przedmiotem zainteresowania 14 gmin powiatu nowosądeckiego. Każdą gminę scharakteryzowano za pomocą wskaźnika, którego wartość określa poziom danego obszaru w odniesieniu do średniego poziomu obserwowanego w województwie małopolskim. Wysokość słupka równa 1 oznacza, że potencjał gminy w danym obszarze równy jest przeciętnemu potencjałowi obserwowanemu w województwie. Dodatkowo na pierwszym miejscu na wykresach przedstawiono wartość wskaźnika dla powiatu nowosądeckiego. Kolorem czerwonym oznaczono obszary, których gminy wyróżniają się negatywnie na tle województwa (obszary te mogą stanowić bariery rozwojowe). Natomiast kolorem zielonym oznaczono potencjalne bieguny wzrostu. Opis każdego obszaru poprzedzony jest tabelą zawierającą podział na podobszary badawcze oraz zestawienie wskaźników statystycznych wykorzystanych do analiz w każdym z podobszarów.

Potencjał turystyczny

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Baza turystyczna	<ul style="list-style-type: none"> • gęstość bazy noclegowej (miejsca noclegowe na 1 km²); • infrastruktura gastronomiczna (Podmioty z branż: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne na 1 tys. mieszkańców); • infrastruktura nienoclegowa (liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 1 obiekt noclegowy); • infrastruktura konferencyjna (liczba sal konferencyjnych na 1 obiekt noclegowy);
Popyt na turystykę	<ul style="list-style-type: none"> • intensywność ruchu turystycznego 1 (korzystający z noclegów na 1 tys. mieszkańców); • intensywność ruchu turystycznego 2 (liczba noclegów na 1 tys. mieszkańców); • wykorzystanie potencjału noclegowego (liczba noclegów na 1 miejsce noclegowe); • odsetek turystów zagranicznych (turyści zagraniczni / korzystający z obiektów zakwaterowania ogółem).

Wykres 1 Analiza wskaźnikowa 14 gmin powiatu nowosądeckiego – potencjał turystyczny.

Źródło: opracowanie własne.

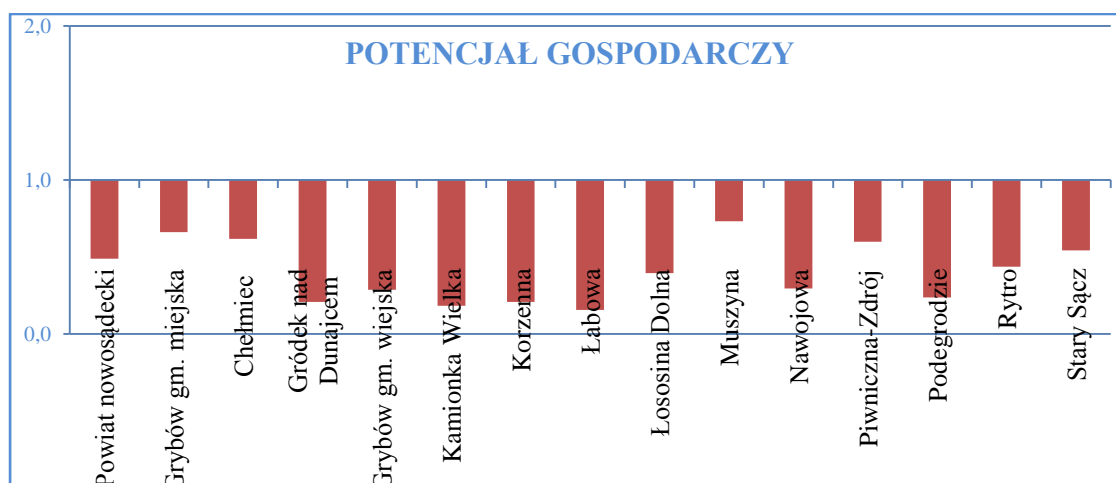
Potencjał turystyczny zdiagnozowany został jako słaba strona wśród wszystkich analizowanych gmin. Z jednej strony wynika to z silnej pozycji województwa małopolskiego jako całości. Z drugiej strony można oczekiwać, że szczególnie gminy o silnym profilu rekreacyjnym, wypoczynkowym lub uzdrowiskowym na tym polu odznaczać się będą przewagą konkurencyjną. Głębsza analiza na poziomie subindeksów wskazuje jednak, że mimo miejscowo dobrze rozwiniętej infrastruktury turystycznej (m.in. Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Gródek nad Dunajcem, Rytro), region Sądecczyzny odznacza się relatywnie niską skłonnością turystów do odwiedzin. Tym samym niska wartość wskaźników w tym obszarze determinowana być może zarówno polityką promocyjną, jak i dostępnością komunikacyjną regionu.

Potencjał gospodarczy

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Struktura gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> • stosunek gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą do liczby ludności w wieku produkcyjnym; • odsetek zatrudnionych w sektorze usług rynkowych; • wpływy do budżetów gmin z CIT na 1 podatnika (szacunkowo); • udział dochodów własnych w dochodach budżetu gminy; • odsetek dużych przedsiębiorstw (250 i więcej zatrudnionych);

Przedsiębiorczość	<ul style="list-style-type: none"> • liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców; • liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych w stosunku do liczby podmiotów ogółem; • liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym;
Innowacyjność	<ul style="list-style-type: none"> • działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (liczba firm z sekcji M na 1000 mieszkańców);
Rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> • udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym; • liczba pracujących (wg faktycznego miejsca pracy) w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (bez prow. ind. gosp. rolne oraz podmiotów gosp. do 9 osób).

Wykres 2 Analiza wskaźnikowa 14 gmin powiatu nowosądeckiego – potencjał gospodarczy.

Źródło: opracowanie własne.

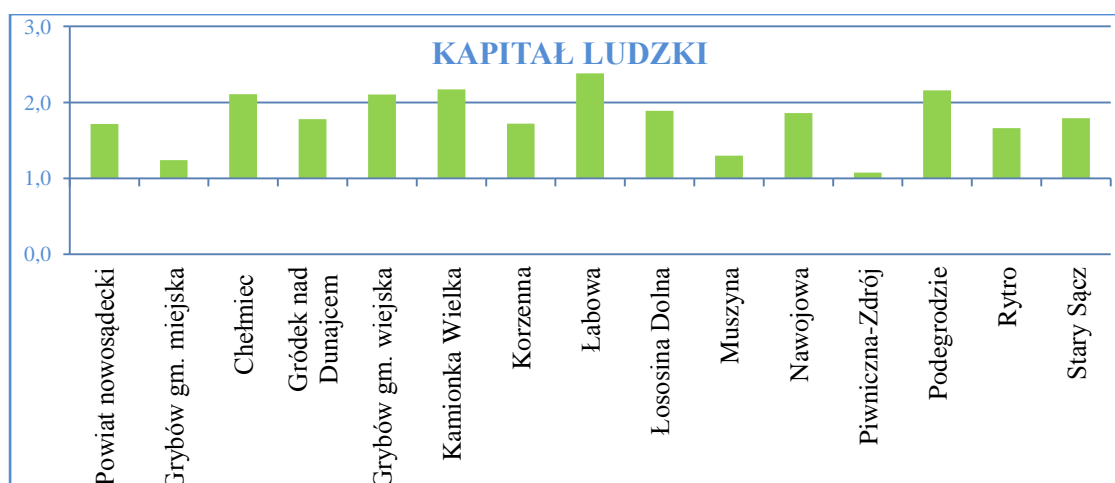
Za barierę rozwoju uznać można gospodarkę regionu. Głównym motorem wzrostu terenu Sądeckizny jest miasto Nowy Sącz, którego oddziaływanie w niewielkim stopniu przekłada się na okalające je gminy. Względnie korzystną strukturą gospodarki charakteryzują się gminy: Chełmiec, Muszyna i Rytro, jednak w pozostałych podobszarach analizy (przedsiębiorczość, innowacyjność, rynek pracy) także odznaczają się negatywnie. Zaskakujące są niskie wskaźniki przedsiębiorczości mieszkańców, co może być efektem niewykorzystania potencjału turystycznego. Niskie wskaźniki w zakresie rynku pracy w głównej mierze determinowane mogą być przez względnie słabą pozycją konkurencyjną Nowego Sącza, który nie jest w stanie

absorbować podaży na regionalnym rynku pracy w sposób zbliżony do innych głównych ośrodków w województwie. Ponadto, obiektywnie trudno oczekiwać wyższej innowacyjności gospodarek na poziomie gminnym. Jednak poprawy wskaźników może dostarczyć dyfuzja innowacji płynąca ze strony centralnego ośrodka w subregionie.

Kapitał ludzki

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Potencjał demograficzny	<ul style="list-style-type: none"> • saldo migracji z lat 2006-2011 na 1 tys. mieszkańców; • przeciętny przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w latach 2006-2011; • wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os. w wieku poprodukcyjnym na 100 os. wieku produkcyjnym); • wskaźnik obciążenia demograficznego osobami młodymi (os. w wieku przedprodukcyjnym na 100 os. wieku produkcyjnym); • małżeństwa zawarte na 1 tys. mieszkańców;
Potencjał intelektualny	<ul style="list-style-type: none"> • odsetek mieszkańców z wykształceniem wyższym w ludności 25+; • przeciętne wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej; • przeciętne wyniki z egzaminu gimnazjalnego – matematyka;

Wykres 3 Analiza wskaźnikowa 14 gmin powiatu nowosądeckiego – kapitał ludzki.

Źródło: opracowanie własne.

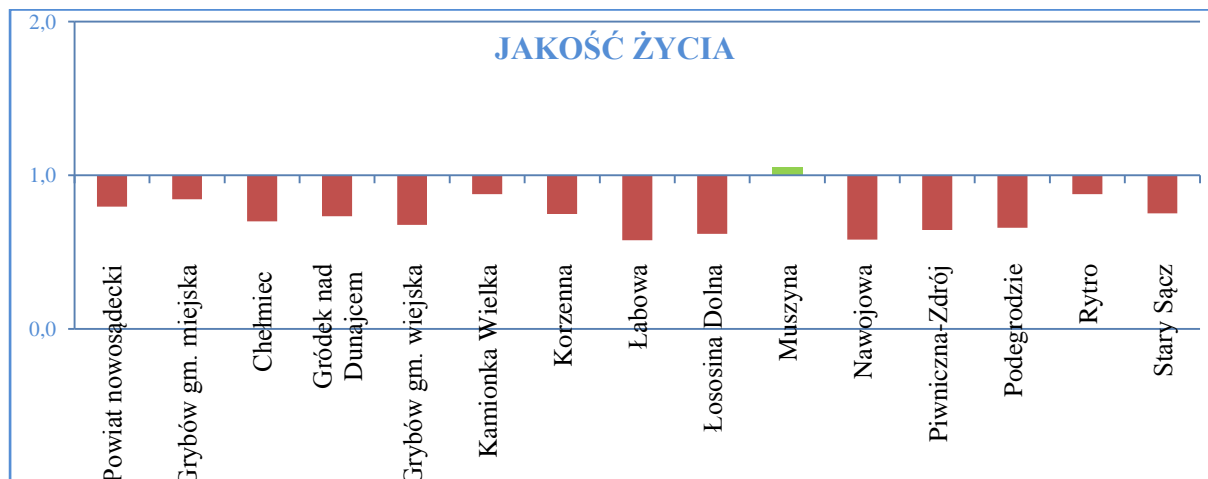
Kapitał ludzki Sądecczyzny jawi się jako poważna szansa całego subregionu. We wszystkich badanych gminach odnotowano zdecydowaną przewagę przede wszystkim na polu potencjału demograficznego. Wynika od w głównej mierze z wysokiej dzietności, choć nie bez znaczenia są także procesy migracyjne mieszkańców Nowego Sącza na okalające miasto tereny wiejskie. Podobnie korzystnie dla całego powiatu kształtują się prognozy procesów demograficznych na najbliższe lata. Większe zróżnicowanie występuje natomiast wśród wskaźników kapitału intelektualnego, nie odbiegają one jednak w sposób istotny od przeciętnych wartości obserwowanych w Małopolsce. Korzystnym czynnikiem w tej dziedzinie jest możliwość wykorzystania potencjału edukacyjnego i akademickiego Nowego Sącza, jako zaplecza do podnoszenia jakości kapitału ludzkiego w gminach sąsiednich.

Jakość życia

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Ochrona zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> • liczba ZOZ na 1 tys. mieszkańców; • liczba porad w ramach POZ na 1 mieszkańca; • liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną;
Problemy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem; • udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku;
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> • odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym; • przeciętna liczba uczniów w klasie w szkołach podstawowych; • przeciętna liczba uczniów w klasie w gimnazjach; • uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych; • uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w gimnazjach;
Kultura	<ul style="list-style-type: none"> • ludność na 1 placówkę biblioteczną; • ilość księgozbioru przypadająca na 1 czytelnika; • liczba imprez kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury na 10 tys. mieszkańców;
Kultura fizyczna	<ul style="list-style-type: none"> • liczba klubów sportowych przypadająca na 10 tys. mieszkańców; • liczba ćwiczących ogółem przypadająca na 10 tys. mieszkańców;
Gospodarka mieszkaniowa	<ul style="list-style-type: none"> • powierzchnia użytkowa mieszkań w przeliczeniu na mieszkańca;

- korzystający z instalacji wodociągowej w ludności ogółem;
- korzystający z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem;
- korzystający z instalacji gazowej w ludności ogółem.

Wykres 4 Analiza wskaźnikowa 14 gmin powiatu nowosądeckiego – jakość życia.

Źródło: opracowanie własne.

Jakość życia mieszkańców analizowanych gmin w zdecydowanej większości pozostaje poniżej przeciętnej wojewódzkiej (wyjątek stanowi gmina Muszyna), jednak zróżnicowanie w tym zakresie pozostaje względnie niewielkie. Wśród pozytywnych czynników wpływających na jakość życia wymienić należy dostępność do różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej, co w istotny sposób wpływa także na atrakcyjność turystyczną regionu. Negatywnie w tym kontekście wypada natomiast dostępność do usług z zakresu ochrony zdrowia, choć w tym obszarze duża część zadań publicznych, z których korzystają mieszkańcy gmin powiatu nowosądeckiego realizowana jest przez placówki zlokalizowane na terenie Nowego Sącza. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku usług edukacyjnych. Negatywne oddziaływanie na jakość życia wśród badanych jednostek przejawiało się przede wszystkim w podobszarach problemów społecznych oraz gospodarki mieszkaniowej. Względnie wysoki odsetek mieszkańców korzystających z usług pomocy społecznej w dużej mierze może być pochodną sytuacji na lokalnym rynku pracy. Z drugiej strony świadczy on także pozytywnie o dostępności usług i aktywnym przeciwdziałaniu

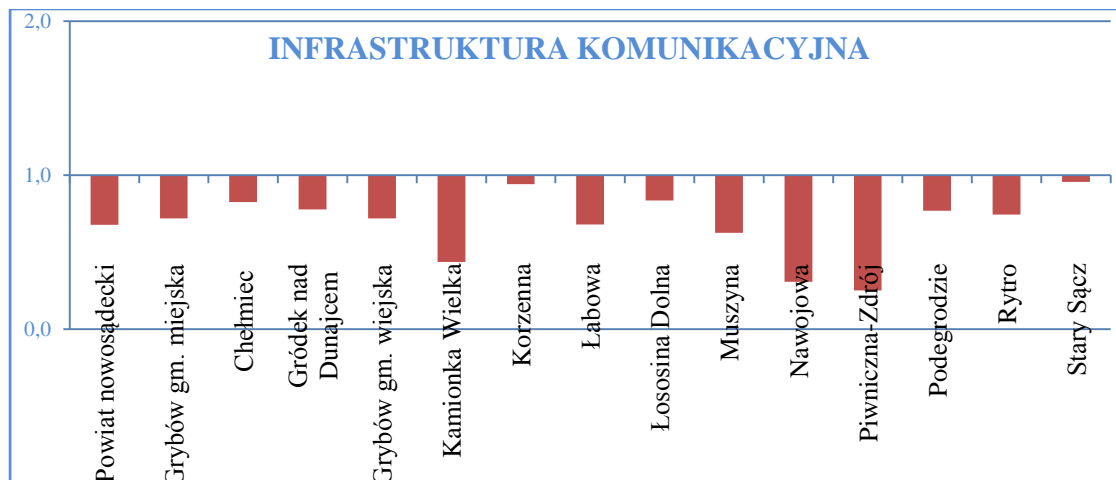
procesom wykluczenia. Standard zamieszkania zależy natomiast od stopnia zurbanizowania badanych jednostek. Oddalenie od ośrodka miejskiego w dużej mierze determinowało dostępność do infrastruktury sieciowej. Należy jednak pamiętać, że polityka władz publicznych w tym zakresie uwzględniać musi nie tylko oczekiwania mieszkańców, lecz także efektywność kosztową prowadzonych rozwiązań.

Infrastruktura komunikacyjna

Jednym z elementów jakości życia jest dostępność komunikacyjna do głównych ośrodków w regionie. Zwiększa ona mobilność mieszkańców i otwiera drzwi do czerpania z innych potencjałów rozwojowych znajdujących się w sąsiednich oraz bardziej oddalonych obszarach. Dodatkowo inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną charakteryzują się wysoką kosztochłonnością oraz często rozległym czasem realizacji, w związku z tym obszar ten wymaga oddzielnej, pogłębionej analizy.

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Transport drogowy	<ul style="list-style-type: none"> • dostępność drogowa Krakowa (maksymalny czas dojazdu); • dostępność drogowa Nowego Sącza;
Transport kolejowy	<ul style="list-style-type: none"> • dostępność kolejowa Krakowa (maksymalny czas dojazdu); • dostępność kolejowa Nowego Sącza;
Infrastruktura teleinformatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • % miejscowości na terenie gminy z dostępem do Internetu szerokopasmowego 3 lub więcej sieci; • % miejscowości bez dostępu do Internetu szerokopasmowego.

Wykres 5 Analiza wskaźnikowa 14 gmin powiatu nowosądeckiego – infrastruktura komunikacyjna.

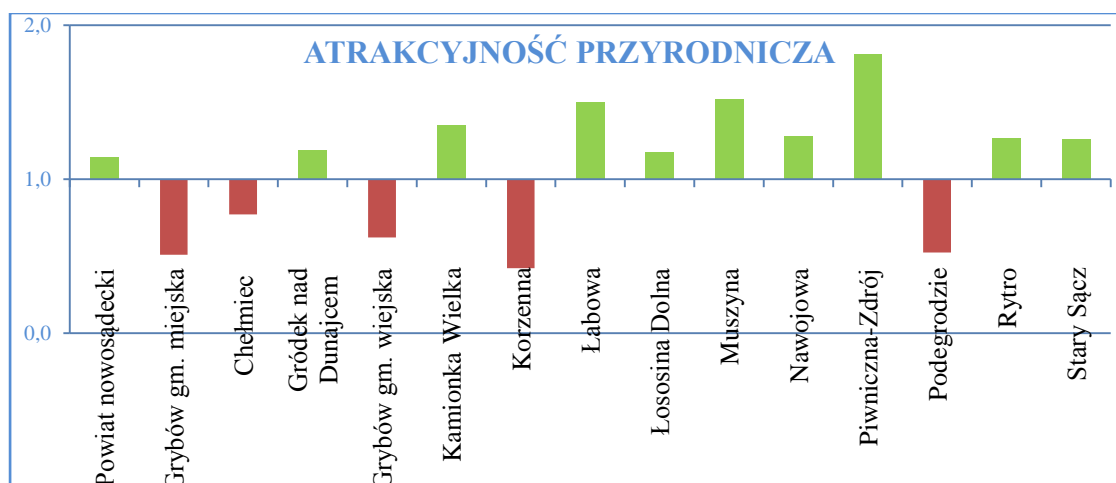
Źródło: opracowanie własne.

Jaki mierniki dostępności komunikacyjnej przyjęto wskaźniki odnoszące się do dostępności infrastruktury drogowej, kolejowej i teleinformatycznej. Jedynie w przypadku tego ostatniego wskaźnika można stwierdzić, że w porównaniu z przeciętną dla Małopolski teren powiatu nowosądeckiego wypada korzystnie. Zdecydowanie *in minus* oddziałują wskaźniki określające dostępność tradycyjnych form komunikacji. W przypadku większości gmin nie ma problemu z transportem drogowym pomiędzy daną jednostką a centralnym ośrodkiem subregionu jakim jest miasto Nowy Sącz (choć lokalnie występują „wąskie gardła” znacząco ograniczające przepustowość dróg). Natomiast transport kolejowy bezpośrednio dostępny jest tylko dla mieszkańców nielicznych gmin. Sytuacja ulega zdecydowanemu pogorszeniu, jeśli analizie podda się dostępność ze stolicą województwa. Region Sądecki jest określany jako jeden z najgorzej skomunikowanych obszarów z Krakowem, co może stanowić kluczową barierę w dalszym rozwoju we wszystkich gminach powiatu. Co więcej, relatywnie niskie wskaźniki dostępności komunikacyjnej dotyczą gmin o charakterze turystycznym i uzdrowiskowym, co potwierdza postawioną uprzednio hipotezę, iż niewykorzystanie potencjału turystycznego determinowane może być przez trudności komunikacyjne.

Atrakcyjność przyrodnicza

Nazwa podobzaru:	Zastosowane wskaźniki:
Krajobraz przyrodniczy	<ul style="list-style-type: none"> • % powierzchni prawnie chronionej; • liczba pomników przyrody na 100 km²; • powierzchnia terenów zieleni na 100 km²; • % powierzchni lasów;
Zagrożenia przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> • odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków; • nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca; • nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca; • odpady komunalne na 1 mieszkańca.

Wykres 6 Analiza wskaźnikowa 14 gmin powiatu nowosądeckiego – atrakcyjność przyrodnicza.

Źródło: opracowanie własne.

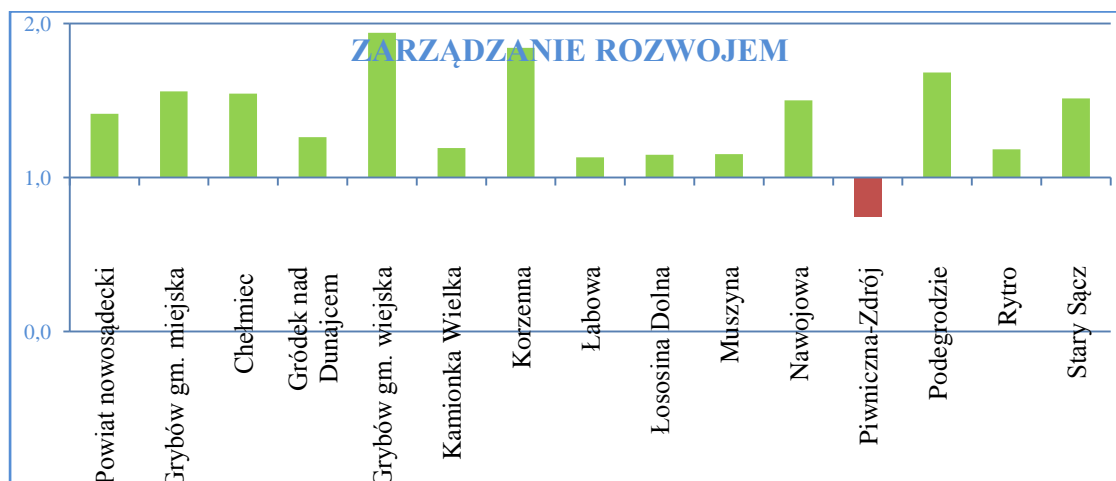
Atrakcyjność przyrodnicza pozytywnie wyróżnia większość z badanych gmin. W tym zakresie dominują gminy uzdrowiskowe, zarówno atrakcyjnością krajobrazu z jednej strony, a także dbałością zachowanie naturalnego dziedzictwa z drugiej. Wyjątkowe bogactwo natury regionu Sądecczyzny jest głównym z potencjałów rozwojowych, dającym szansę dla intensywniejszego wykorzystania istniejącej i dalszego rozwoju bazy turystycznej. Jak jednak uprzednio wskazano w dużej mierze zależy to od inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną. Należy jednak zauważyć, że część spośród analizowanych gmin wyróżnia się na tle powiatu oraz województwa ujemnie, co przede w głównej mierze oznacza mniejsze połacie terenów chronionych.

Niemniej jednak wysoka atrakcyjność całego powiatu jak daje szansę rozwojową także tym gminom, np. w zakresie rozwoju produktów i usług służebnych dla przemysłów czasu wolnego.

Zarządzanie rozwojem

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Zarządzanie publiczne	<ul style="list-style-type: none"> • % powierzchni gminy objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego; • udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem; • udział środków unijnych w wydatkach inwestycyjnych; • % wykonania dochodów budżetu gminy;
Kapitał społeczny	<ul style="list-style-type: none"> • liczba OPP na 10 tys. mieszkańców; • wysokość 1% podatku przekazanego na rzecz OPP w stosunku do liczby OPP; • frekwencja w wyborach prezydenckich 2010 (II tura); • frekwencja w wyborach samorządowych 2010 (I tura);
Stan finansów samorządowych	<ul style="list-style-type: none"> • poziom zadłużenia (zobowiązania ogółem/dochody ogółem); • zdolność do samofinansowania ((dochody majątkowe+nadwyżka operacyjna)/wydatki majątkowe); • udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem; • obciążenie dochodów obsługą zadłużenia.

Wykres 7 Analiza wskaźnikowa 14 gmin powiatu nowosądeckiego – zarządzanie rozwojem.

Źródło: opracowanie własne.

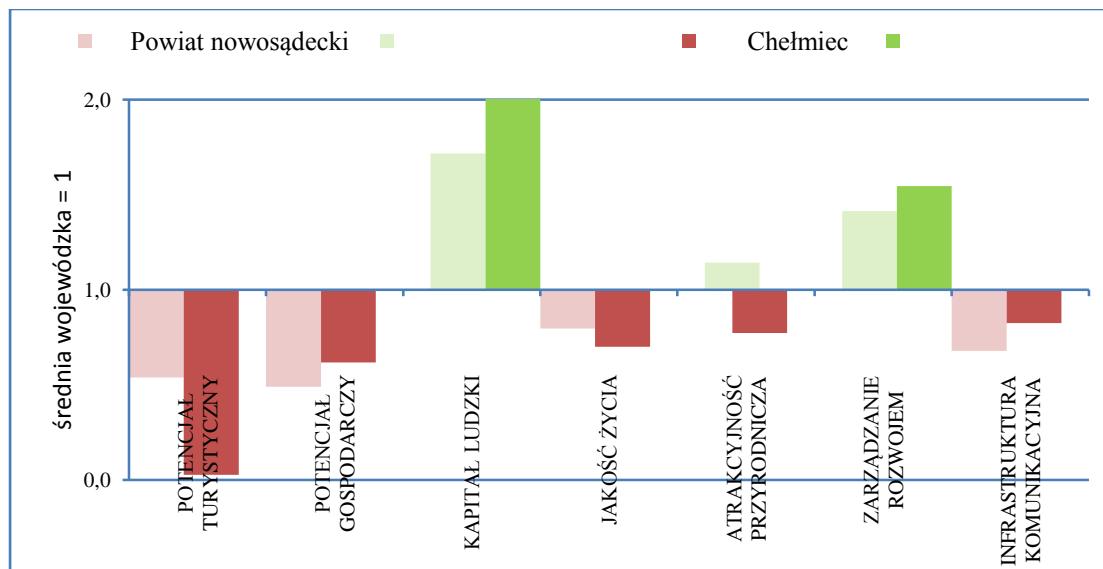
Zarządzanie rozwojem jest także pozytywnym wyróżnikiem analizowanych gmin. Co więcej, korzystne wartości wskaźników dominowały we wszystkich badanych

subobszarach, tj. dotyczyły procesów zarządzania przez władze samorządowe, odzwierciedlały stan finansów JST, a także starały się zobrazować potencjał kapitału społecznego wśród mieszkańców. Władze badanych gmin charakteryzują się względnie wysoką skutecznością w realizowaniu inwestycji prorozwojowych oraz pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania, a stan finansów publicznych na poziomie gminnym daje rezerwę do realizacji kolejnych przedsięwzięć. Dodatkowo korzystnym czynnikiem jest względnie wysoki wskaźnik partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym, świadczący o poczuciu tożsamości ze środowiskiem lokalnym. W sumarycznym ujęciu daje to całemu regonowi powiatu nowosądeckiego szansę na kontynuowanie polityki rozwojowej, wykorzystanie zdiagnozowanych endogenicznych potencjałów oraz przewyższanie barier rozwojowych.

Wyniki szczegółowe

Ze względu na fakt, że w niektórych obszarach badania różnice pomiędzy analizowanymi jednostkami okazywały się znaczące, dla każdej z gmin przedstawiono zbiorcze zestawienie oceny możliwości i barier rozwojowych, zarówno w wymiarze ogólnym odnoszącym się do opisanych uprzednio obszarów, a także w wymiarze szczegółowym, tj. uwzględniając podział na wszystkie 22 podobszary rozwojowe. Dane na wykresach odzwierciedlają kształtowanie się danej zmiennej w odniesieniu do średniej wojewódzkiej.

Wykres 8 Zestawienie wskaźników głównych obszarów rozwojowych dla Gminy Chełmiec.

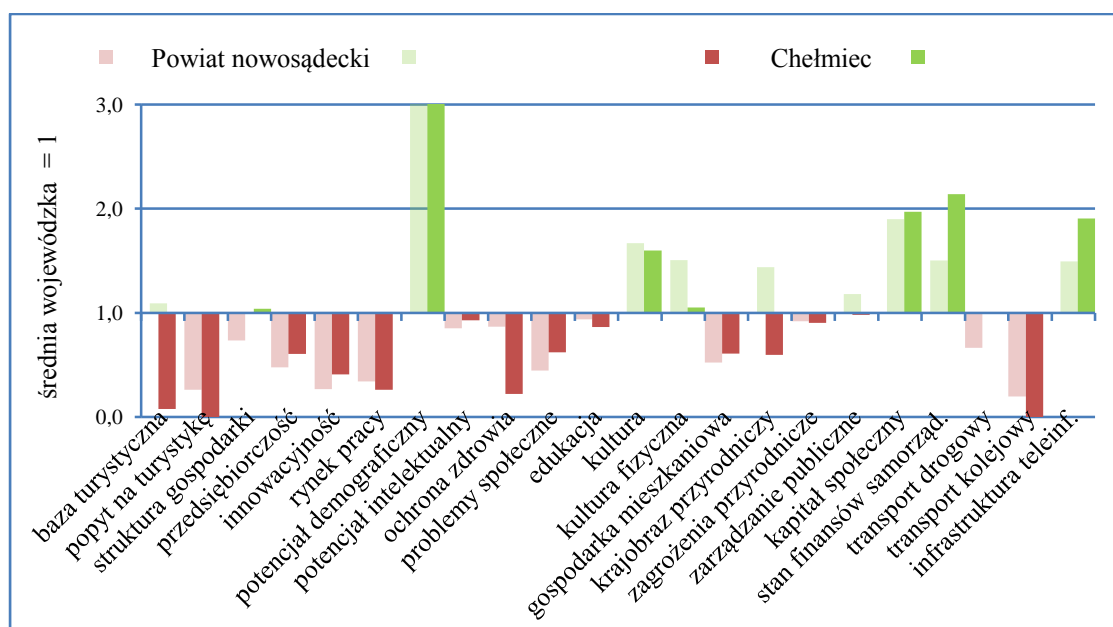
Źródło: opracowanie własne.

Gmina Chełmiec zdecydowanie dominuje w obszarach kapitału ludzkiego oraz zarządzania rozwojem, gdzie osiągnięte wskaźniki przewyższają zarówno przeciętną wartość w województwie oraz średnią dla powiatu nowosądeckiego. W przypadku kapitału ludzkiego decydującą rolę odgrywa niezwykle silny potencjał demograficzny, na który wpływ miał utrzymujący się w ostatnich latach wysoki przyrost naturalny, a także najwyższe w całym powiecie nowosądeckim dodatnie saldo migracji. Tym samym gmina Chełmiec jawi się jako atrakcyjny osadniczo teren, coraz częściej zamieszkiwany przez dotychczasowych mieszkańców Nowego Sącza. W sferze potencjału intelektualnego gmina Chełmiec oscyluje wokół przeciętnej dla Małopolski, charakteryzując się wartością wskaźnika nieznacznie wyższą od średniej powiatowej.

Z kolei najmniej korzystnie prezentuje się wskaźnik potencjału turystycznego. Mimo terenów o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych, na terenie Gminy Chełmiec brakuje rozwiniętej bazy turystycznej i wypoczynkowej. Przekłada się to na zdecydowanie niższy od obserwowanego w województwie i powiecie popyt na turystykę, rozumiany jako liczba osób odwiedzających gminę i korzystających na jej

terenie z noclegu. W tym miejscu należy zaznaczyć, że względnie niski wskaźnik atrakcyjności przyrodniczej wynika przede wszystkim z dużego zróżnicowania przyrodniczego gminy, które w ujęciu sumarycznym daje obraz przeciętnie mniej atrakcyjny od Małopolski i powiatu nowosądeckiego. Należy jednak pamiętać, że teren Gminy Chełmiec zawiera obszary o szczególnych walorach naturalnych i krajobrazowych, z licznym zbiorem pomników przyrody.

Wykres 9 Zestawienie szczegółowych wskaźników obszarów rozwojowych dla Gminy Chełmiec.

Źródło: opracowanie własne.

Wśród potencjałów rozwojowych Chełmca korzystnie wyróżnia się także obszar zarządzania rozwojem. Wynika on przede wszystkim z wysokiego poziomu kapitału społecznego w gminie, a także względnie korzystnej sytuacji budżetu gminy. Analizowane wskaźniki zadłużenia i zdolności do samofinansowania inwestycji wskazują, że Gmina Chełmiec wciąż posiada duże zdolności wewnętrzne do zaciągania zobowiązań inwestycyjnych bez zagrożenia utratą płynności finansowej.

Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Silne i słabe strony traktowane są jako czynniki wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ, natomiast szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki.

Tabela 1 Analiza SWOT – czynniki wewnętrzne.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Sąsiedztwo z miastem Nowy Sącz – subregionalnym ośrodkiem usług publicznych wyższego rzędu.	1. Duża rozpiętość przestrzenna gminy podnosząca koszty budowy infrastruktury komunalnej.
2. Walory przyrodnicze i krajobrazowe Kotliny Sądeckiej i Beskidu Wyspowego.	2. Niska dostępność komunikacyjna do stolicy województwa. 3. Niska dostępność komunikacyjna do

3. Atrakcyjność osadnicza terenów wiejskich.	Nowego Sącza oraz sąsiednich gmin (obwodnica Nowego Sącza, most na Dunajcu, droga wojewódzka nr 975).
4. Korzystna struktura gospodarki, relatywnie duża liczba dużych przedsiębiorstw.	4. Niewystarczająca baza turystyczno-hotelowa.
5. Wysoki potencjał demograficzny, największa w powiecie imigracja mieszkańców.	5. Niedostateczna informacja turystyczna.
6. Duża liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, wysoki potencjał intelektualny ludności.	6. Wysokie bezrobocie rejestrowane (może świadczyć o dużym stopniu działalności w szarej strefie).
7. Dostępność terenów inwestycyjnych.	7. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura sieciowa.
8. Zabytki i dziedzictwo kulturowe (Małopolski Szlak Architektury Drewnianej, dwór w Marcinkowicach, kościół w Wielogłowach, muzea twórców ludowych).	8. Problemy hydrologiczne prowadzące do braków wody w ujęciach komunalnych.
9. Początek szlaków turystycznych we wszystkie kierunki Sądecczyzny.	9. Niski wskaźnik dostępności do usług podstawowej opieki zdrowotnej.
10. Dobrze rozwinięta sieć teleinformatyczna.	10. Rozdrobnione i niskodochodowe rolnictwo.
11. Doświadczenie w realizowaniu gminnych inwestycji infrastrukturalnych.	
12. Dobry stan finansów publicznych w gminie, pozwalający na kontynuowanie polityki inwestycyjnej.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych diagnostycznych oraz informacji pozyskanych za pośrednictwem gminnego koordynatora projektu Nowosądecka Akademia Samorządowa.

Tabela 2 Analiza SWOT – czynniki zewnętrzne.

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Nowy okres programowania unijnego, dostępność środków zewnętrznych.	1. Zagrożenia przyrodnicze i klęski żywiołowe (osuwiska gruntu, powódzie, susze).
2. Wdrożenie programu rozwoju subregionu sądeckiego w ramach Subregionalnego.	2. Migracja (zarobkowa i edukacyjna) młodych i wykształconych osób poza region Sądecczyzny i za granicę.
3. Aktualizacja Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.	3. Nieutożsamianie się nowych mieszkańców z Gminą („Chelmiec sypialnią Nowego Sącza”).
4. Rozwój Nowego Sącza jako miejsca pracy oraz świadczenia usług publicznych wysokiej jakości dla mieszkańców Gminy.	4. Stan finansów publicznych państwa prowadzący do ograniczania możliwości inwestycyjnych JST.
5. Rozwój nowych form turystycznych (turystyka jednodniowa, rekreacyjna, piesza, rowerowa, konna).	5. Zlecenie samorządom dodatkowych obowiązków bez adekwatnego zabezpieczenia środków.
6. Rozwój ekologicznej produkcji rolniczej i moda na zdrową żywność.	
7. Kooperacja i współdziałanie z sąsiednimi gminami oraz miastem Nowy Sącz w zakresie promocji regionu oraz realizacji inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych diagnostycznych oraz informacji pozyskanych za pośrednictwem gminnego koordynatora projektu Nowosądecka Akademia Samorządowa.

Wizja i misja Gminy

Wizja rozwoju Gminy Chełmiec określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa (władze lokalne oraz ich partnerzy), wykorzystując przy tym możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja stanowi pewną projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości za kilka lat. Ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza Gmina, wskazuje generalny kierunek jej rozwoju.

Wizja rozwoju Gminy Chełmiec

Gmina Chełmiec – nowoczesnym i dynamicznym miejscem, oferującym dogodne warunki mieszkaniowe, bezpieczeństwo i wysoką jakość życia, z rozwijającą się konkurencyjną i przyjazną dla środowiska gospodarką, szanującym dziedzictwo kulturowe, oferującym różnorodne formy wypoczynku i spędzania czasu wolnego.

Tak sformułowana wizja (stan pożądaný do 2020 r.) wynika z analiz statystycznych i strategicznych Gminy i jej otoczenia:

- Gmina Chełmiec jest dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem osadniczym, oferującym dogodne warunki życia dla dotychczasowych oraz potencjalnych mieszkańców;

- Gminę Chełmiec cechuje korzystna struktura gospodarki, a bliskość Nowego Sącza stwarza warunki do rozwoju przedsiębiorczości oferującej swoje dobra i usługi na rynku wewnętrznym oraz sąsiedniego dużego ośrodka miejskiego;
- Bogactwo przyrodnicze oraz kulturowe, a także różnorodność terenów Gminy Chełmiec stwarza warunki do rozwoju różnorodnych form turystyki i rekreacji, których korzystać mogą nie tylko mieszkańcy Gminy i okolic, lecz także turyści odkrywający nieznaną dotąd piękno Sądecczyzny.

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej wizji jest natomiast misja, będąca nadrzędnym celem funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Określa ona nade wszystko rolę władz w procesie rozwoju, ma także integrować, motywować i rozbudzać aspiracje całej społeczności lokalnej. Stanowi jasny przekaz dla turystów i gości, odwiedzających gminę. Zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania decydenci i mieszkańcy Gminy.

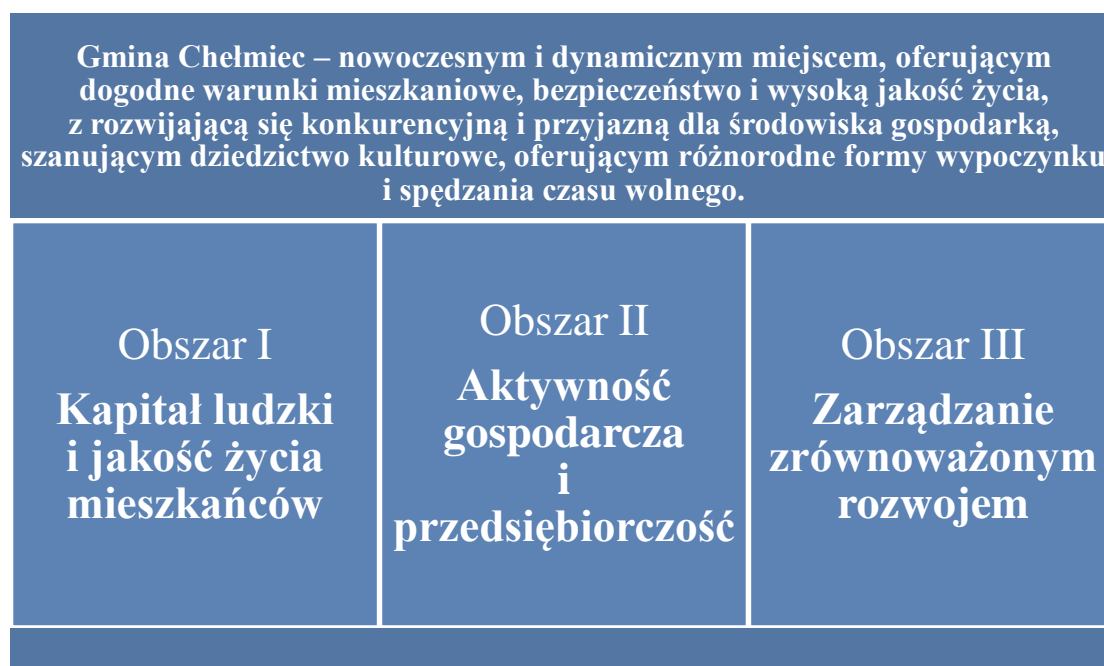
Misja Gminy Chełmiec

Misją gminą jest zapewnienie mieszkańcom oraz gościom Gminy jak najlepszej jakości życia poprzez poprawianie dostępności komunikacyjnej, rozbudowę infrastruktury technicznej oraz stwarzanie warunków do rozwoju gospodarczego, z zachowaniem poszanowania dla środowiska naturalnego.

Obszary strategiczne i kierunki rozwoju

Przedstawiony poniżej układ głównych obszarów kluczowych wynika z przyjętej wizji rozwoju Gminy Chełmiec. Stanowi on spójne i komplementarne zestawienie najważniejszych z punktu widzenia stymulowania polityki rozwoju dziedzin aktywności społeczno-gospodarczej. W założonej perspektywie roku 2020 powinny one w najistotniejszy sposób determinować rozwój Gminy.

Schemat 5 Struktura obszarów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec

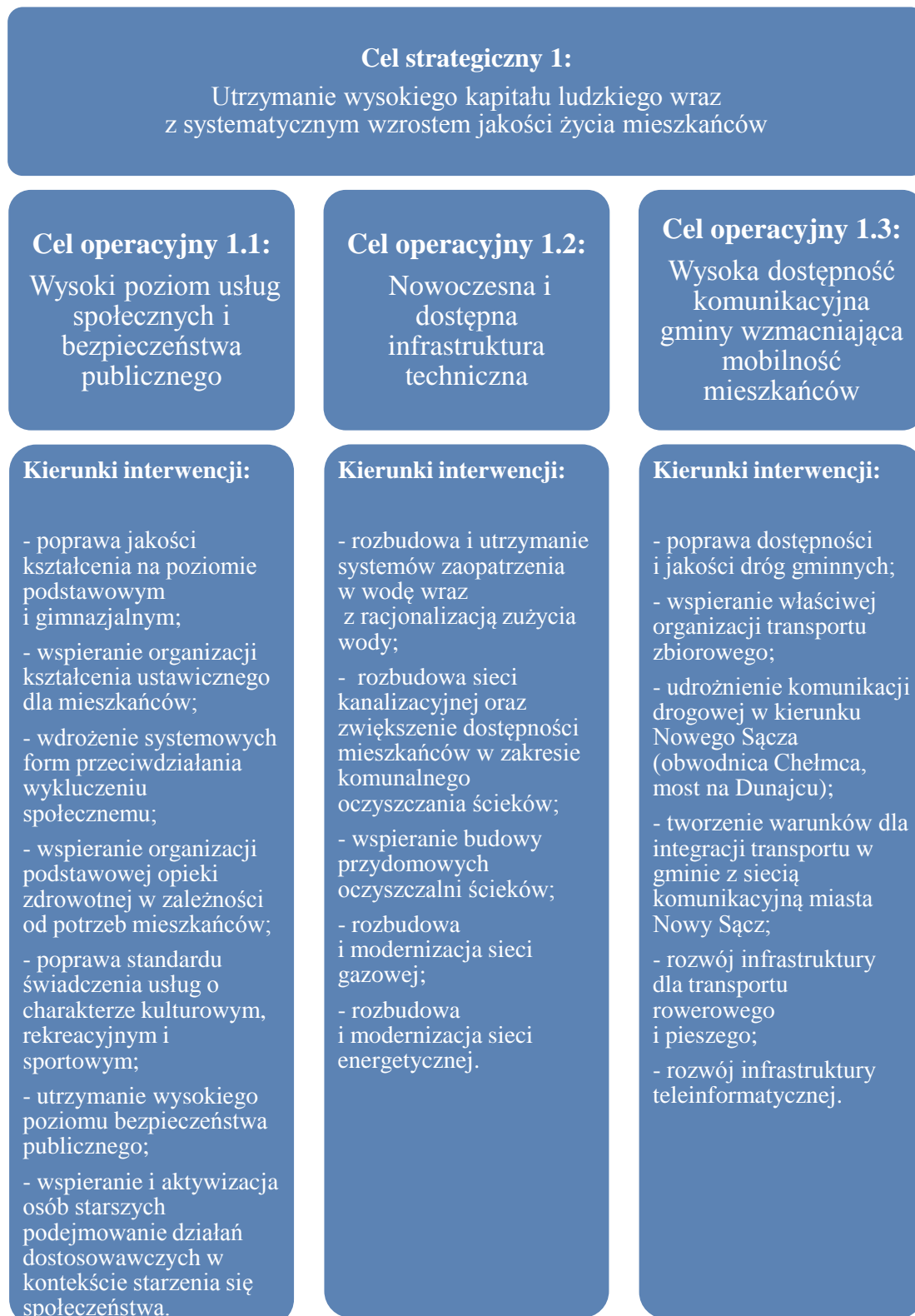
W ramach każdego obszaru zdefiniowano cel strategiczny, wskazujący na generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i misji Gminy. Cele strategiczne w ramach poszczególnych obszarów urzeczywistniane będą poprzez wyodrębnione cele operacyjne, na które składa się kilka kierunków interwencji. Kierunek interwencji to katalog przykładowych zadań i projektów, które traktować należy jako pewną propozycję – otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne

ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej wspólnoty Gminy w perspektywie długofalowej. Podobna konstrukcja planu strategicznego znajduje zastosowanie w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Strategia nie nazywa konkretnych zadań, ponieważ jej fundamentem jest permanentny proces przygotowywania i prowadzenia działań zmierzającym do realizacji pożądanego celu – przy uwzględnieniu istniejących warunków, określonego miejsca i czasu. Wynika to z narastającej burzliwości otoczenia i ciągłych zmian. Rzeczywistość społeczna jest wysoce dynamiczna, definicja konkretnych działań realizacyjnych w perspektywie 2020 roku nie znajduje tym samym zasadności. Ponadto, Strategia Rozwoju Gminy Chełmiec nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do operacji realizowanych bezpośrednio przez władze samorządowe, ale dotyczy całej społeczności lokalnej, tj. wszystkich organizacji, instytucji i podmiotów, działających na części bądź całości jej obszaru. Realizacja zapisów Strategii odbywać się winna poprzez budowę i rozwijanie sieci aktywnej (sprawnej i efektywnej) współpracy międzysektorowej i międzyorganizacyjnej, czyli zgodnie z kluczowymi zasadami polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Obszar strategiczny I – Kapitał ludzki i jakość życia mieszkańców

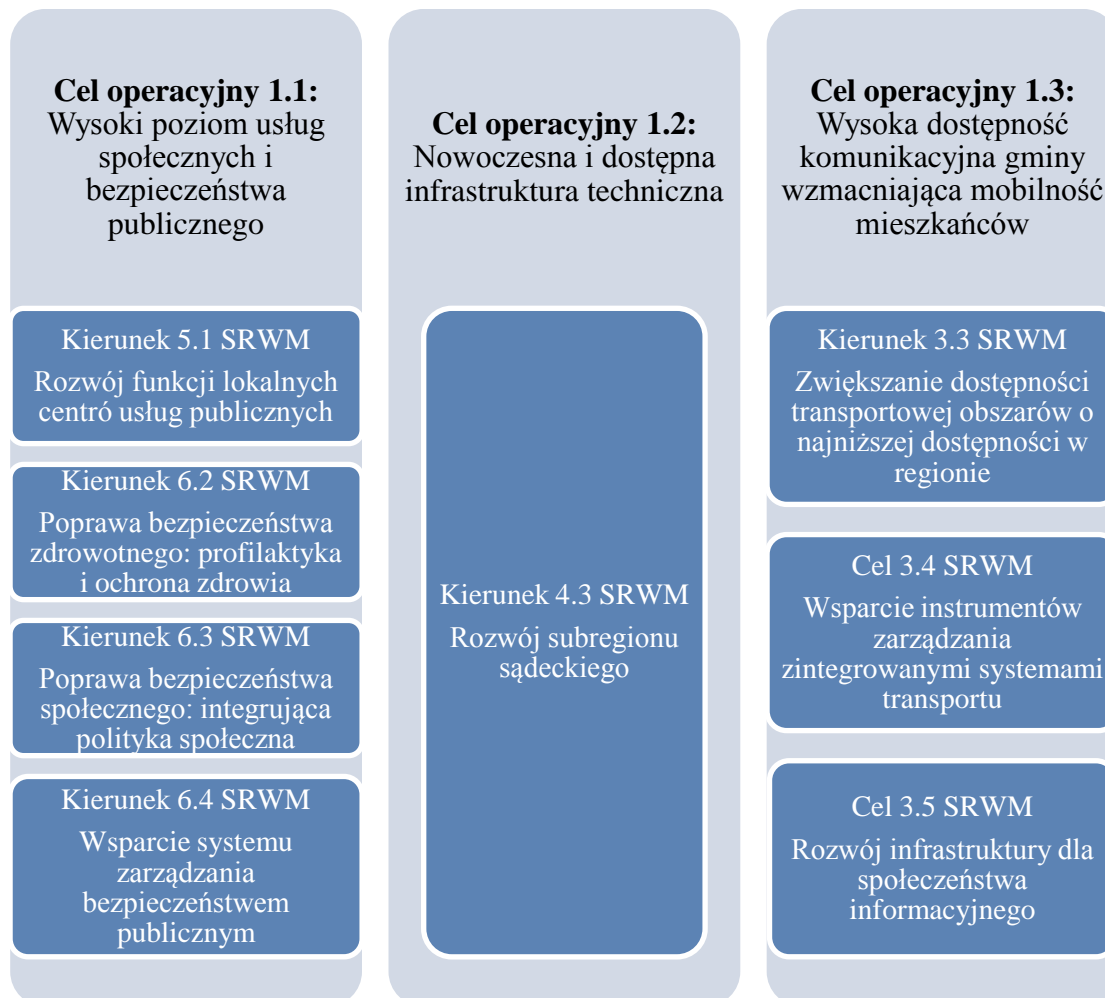
Kapitał ludzki stanowi największą przewagę konkurencyjną Gminy Chełmiec. Umiejętne zagospodarowanie i wykorzystanie tego kapitału stanowić może wieloletnią przewagę konkurencyjną gminy. Warunkiem koniecznym do tego, aby gmina stała się miejscem przyjaznym do mieszkania i pracy dla obecnych oraz przyszłych jej mieszkańców jest wspieranie jakości życia na terenie gminy. Wysokie współczynniki imigracji z terenów miejskich oznaczają, że dużą grupę ludności napływowej stanowią dotychczasowi mieszkańcy Nowego Sącza. Oprócz naturalnych efektów poprawy jakości życia jak np. zwiększenie powierzchni użytkowej mieszkań, a także wykorzystania unikatowych walorów przyrodniczych gminy, oczekują oni wysokiego poziomu podstawowych usług publicznych w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, kultury, rekreacji i sportu.

Schemat 6 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach obszaru strategicznego „Kapitał ludzki i jakość życia mieszkańców”.

Dla dotychczasowych oraz nowych mieszkańców Gminy niezwykle ważny jest dostęp do komunalnej infrastruktury sieciowej, szczególnie na terenach o wysoko zagęszczonym budownictwie. Z kolei ludność z terenów, gdzie budowa gminnej infrastruktury na chwilę obecną nie jest opłacalna ekonomicznie, powinna uzyskać wsparcie dla rozwiązań pozwalających na utrzymanie wysokiego standardu życia we własnym zakresie. Wysoki poziom kapitału ludzkiego zależy także od mobilności mieszkańców, która powinna być wsparta przez inwestycje w zakresie infrastruktury transportowej. Szczególnie ważne jest udrożnienie ciągów komunikacyjnych biegnących przez gminę w kierunku Nowego Sącza, Tarnowa, a także do stolicy województwa. Dzięki temu mieszkańcy bez przeszkód będą mogli korzystać z usług publicznych wyższego rzędu. Wzrosną także możliwości zatrudnienia, edukacji i dyfuzji innowacji, co dodatkowo wzmocni potencjał rozwojowy gminy.

Schemat 7 Relacja pomiędzy obszarem I Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec a SRWM 2011-2020.

Przedstawiony na schemacie nr 6 układ celu strategicznego, celów operacyjnych oraz kierunków interwencji odnajduje swe uzasadnienie w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego. Powyższe zestawienie obrazuje powiązanie celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec z 8 celami szczegółowymi zawartymi w 4 obszarach SRWM.

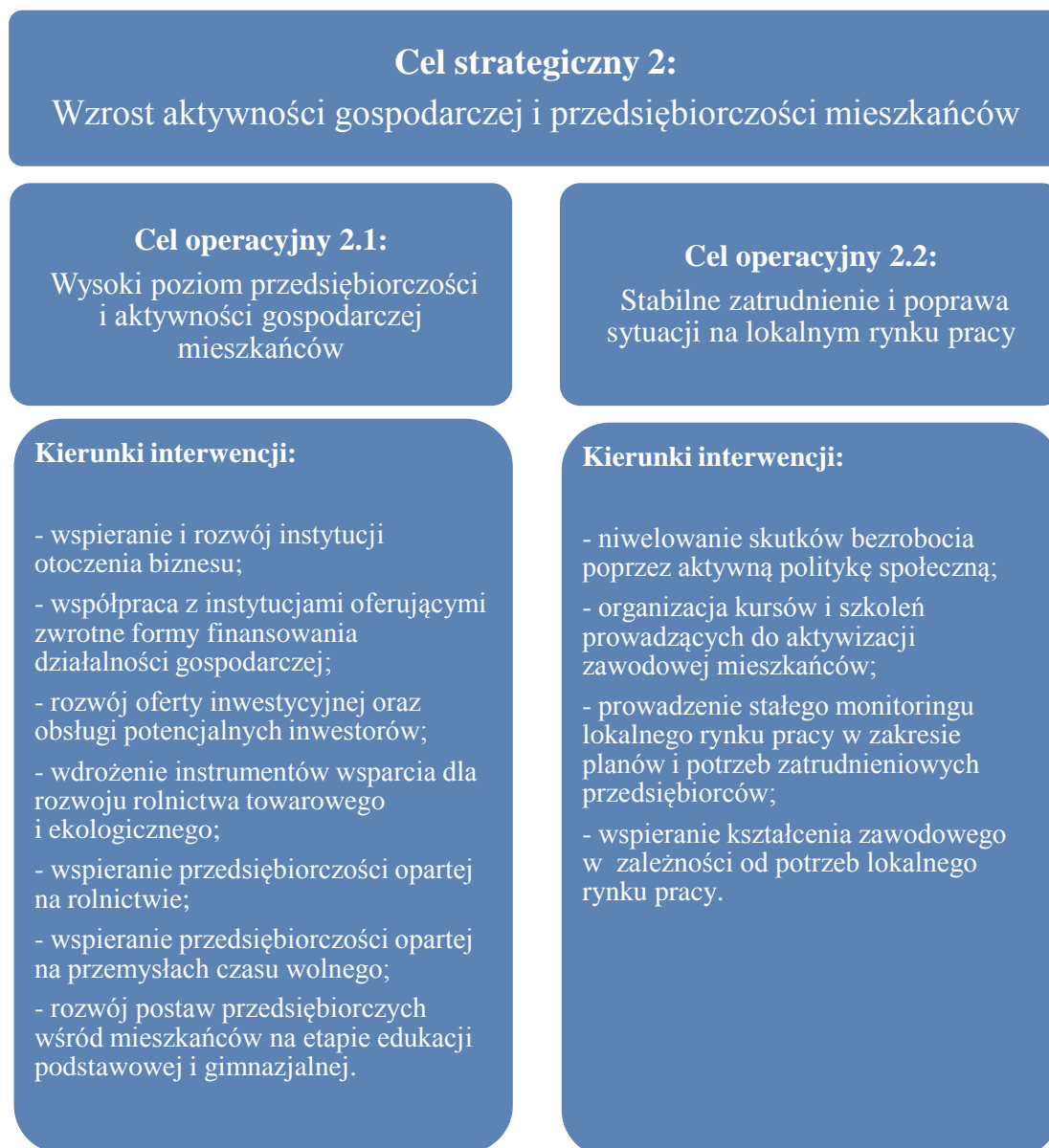
Obszar strategiczny II – Aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość

Względnie korzystna struktura gospodarki na terenie Gminy Chełmiec stanowi przesłankę do lokalnej koncentracji różnych form działalności gospodarczej, szczególnie poprzez wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy. Niezbędny w tym zakresie jest rozwój instytucji otoczenia biznesu, oferujących

w szczególności szkolenia, doradztwo, a także materialne wsparcie rodzących się form gospodarczych. Ze względu na swój potencjał przyrodniczy oraz kulturowy podstawą rozwoju działalności gospodarczej może stać się rozwój różnorodnych form turystyki oraz przemysłów czasu wolnego. Ważnym elementem lokalnej gospodarki jest także rolnictwo, które z jednej strony należy wspierać w zakresie podnoszenia wydajności i opłacalności produkcji, z drugiej strony nie można zapominać o potencjale drzemącym w rozwoju rolnictwa ekologicznego i promocji produktów lokalnych. Korzystając z wewnętrznych możliwości gminy nie można zapominać o wykorzystaniu zewnętrznego kapitału inwestycyjnego. Wysoki potencjał ludnościowy, położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych, dostępność terenów inwestycyjnych oraz bliskość ważnego ośrodka miejskiego dają szansę na ulokowanie na terenie gminy dużych przedsiębiorstw produkcyjnych bądź usługowych.

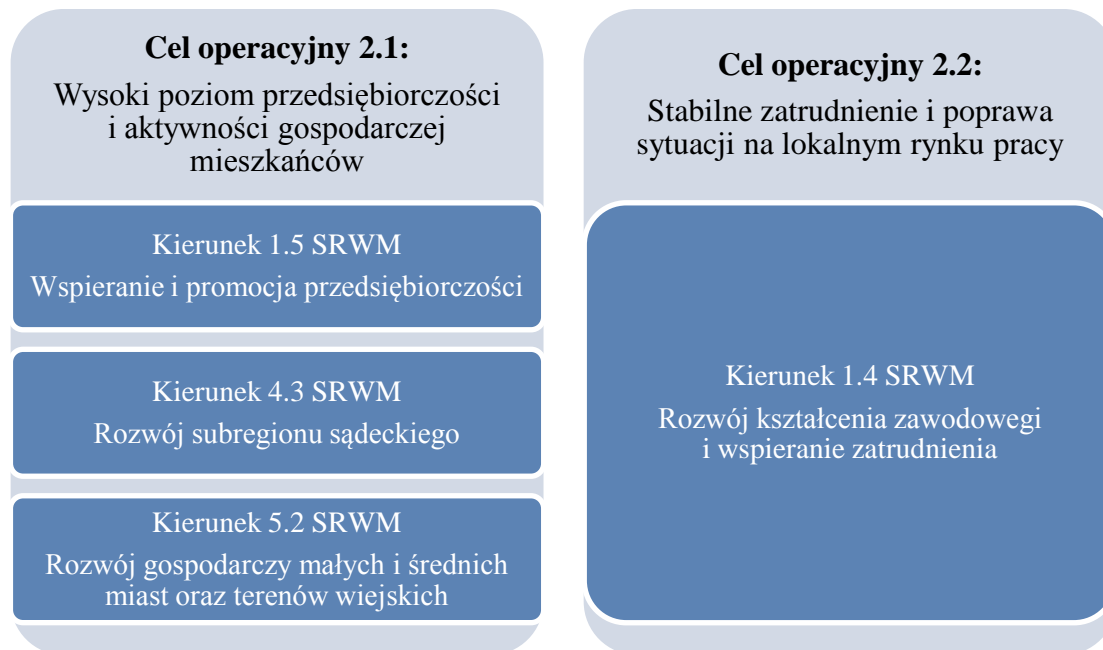
Trwałe wspieranie aktywności gospodarczej powinno przyczynić się do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy. Polityka reintegracji zawodowej powinna dodatkowo uwzględniać kształcenie dostosowane do potrzeb zatrudnieniowych w regionie Sądecczyzny, a nawet być celowo sprofilowana z zapotrzebowaniem konkretnych przedsiębiorstw, oferujących stabilne zatrudnienie w wieloletniej perspektywie.

Schemat 8 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach obszaru strategicznego „Aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość”.

Przedstawiony na schemacie nr 8 układ celu strategicznego 2, celów operacyjnych oraz kierunków interwencji uzasadniony jest przez 4 kierunki polityki rozwoju województwa. Poniższe zestawienie obrazuje powiązanie celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego.

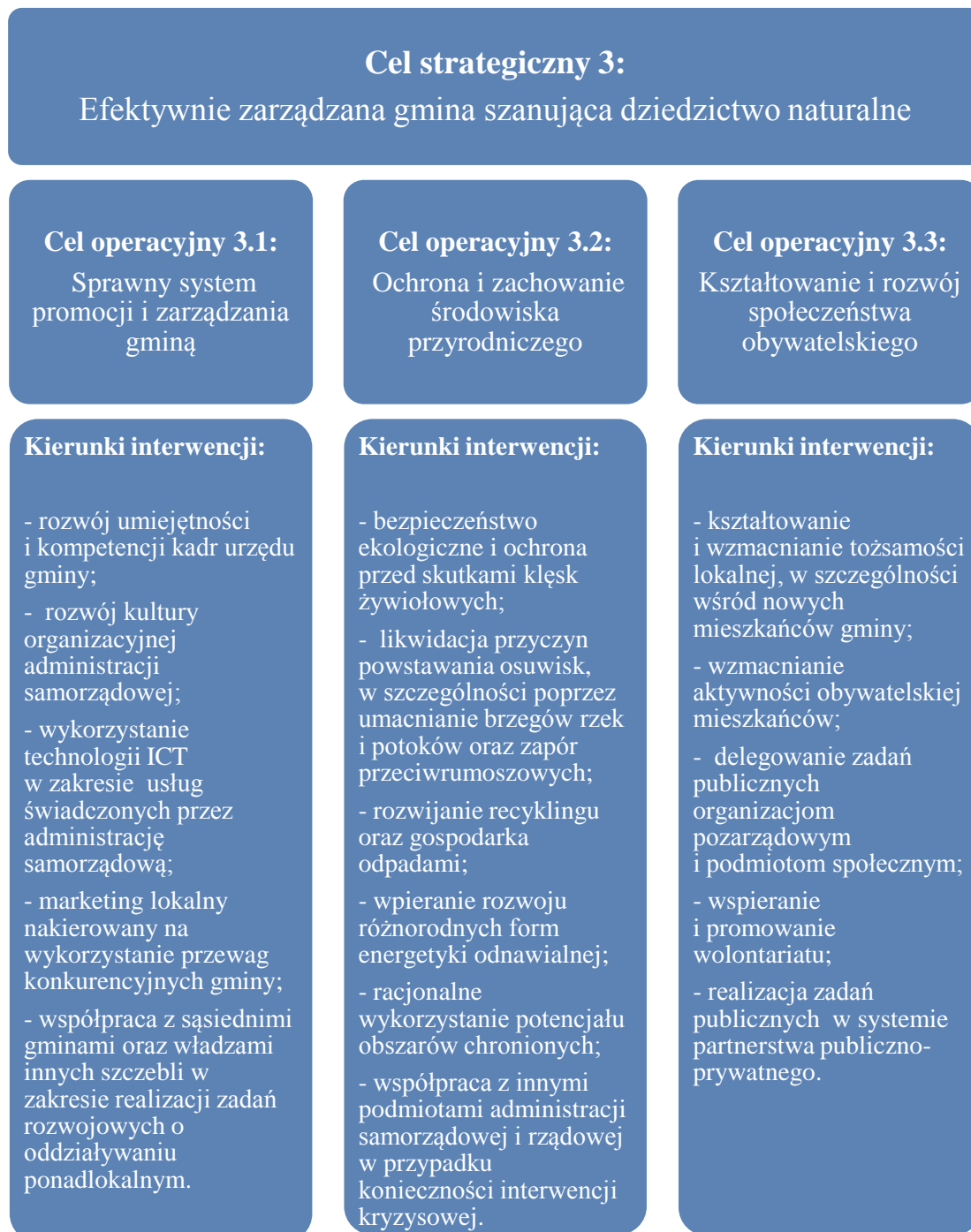
Schemat 9 Relacja pomiędzy obszarem II Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec a SRWM 2011-2020.

Obszar strategiczny III – Zarządzanie zrównoważonym rozwojem

Rozległość obszarowa, złożona struktura (27 sołectw) oraz zróżnicowanie wewnętrzne Gminy Chełmiec stanowi wyzwanie dla zarządzających. Sprawny proces zarządzania rozwojem opiera się na koordynacji działań wielu aktorów społecznych oraz szeregu polityk publicznych. Wymaga on zatem inwestycji w kompetencje i umiejętności kadr wdrażających politykę rozwoju. Dodatkowym czynnikiem wspierającym politykę rozwoju powinna być partycypacja obywatelska i współuczestnictwo w procesach decyzyjnych jak największego grona mieszkańców. Sam proces uczestnictwa i wysłuchania pozwala na akceptację często miejscowo niepopularnych, choć koniecznych z punktu widzenia całej społeczności gminy zmian. Wspieraniem procesu konsultacji i wymiany opinii w sprawach istotnych bądź społecznie drażliwych może być wykorzystanie szeroko rozumianych technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT).

Schemat 10 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach obszaru strategicznego „Zarządzanie zrównoważonym rozwojem”.

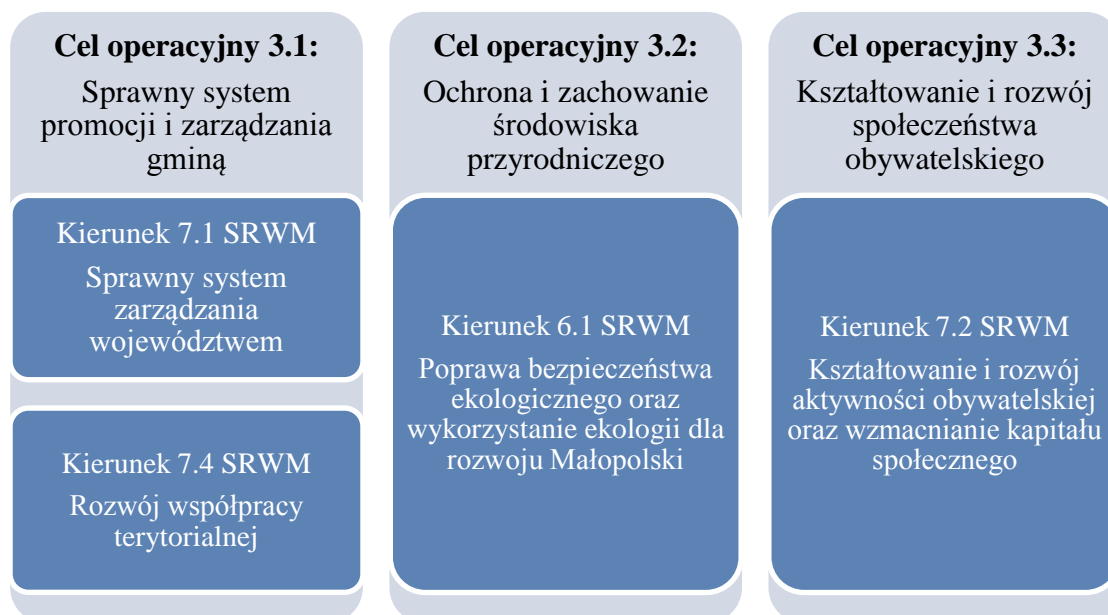

Zrównoważony proces rozwoju dodatkowo powinien uwzględniać dbałość o zastane dziedzictwo przyrodnicze i środowisko naturalne. Użytkowanie zasobów przyrodniczych odbywać się powinno z poszanowaniem dla lokalnych ekosystemów

leśnych i wodnych, utrzymania ich stabilności i różnorodności biologicznej. Ochrona przed zagrożeniami naturalnymi powinna być skorelowana z racjonalną gospodarką wodną, przemysłowym budownictwem mieszkaniowym oraz drogowym, a także działaniami prowadzącymi do najmniej inwazyjnych form działalności człowieka. Ważne jest zatem jak największe wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (szczególnie rozwój energetyki słonecznej), a także kształtowanie proekologicznych postaw wśród społeczności lokalnej.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego uzasadnia także cel strategiczny oraz cele operacyjne zawarte w ramach obszaru III. W tym przypadku można odnaleźć powiązanie z 4 kierunkami rozwoju województwa znajdującymi się w dwóch obszarach kluczowych. Zestawienie celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec oraz SRWM przedstawia poniższy schemat.

Schemat 11 Relacja pomiędzy obszarem III Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec a SRWM 2011-2020.

Mierniki realizacji Strategii

Dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Rozwoju stworzono listę mierników. Każdemu z celów operacyjnych przyporządkowano zestaw rekomendowanych mierników – z podaniem źródła ich uzyskania. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu realizacji oraz aktualizacji Strategii. Lista mierników stanowi jedynie propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana.

Tabela 3 Wskaźniki monitorowania celu strategicznego 1: „Utrzymanie wysokiego kapitału ludzkiego wraz z systematycznym wzrostem jakości życia mieszkańców”.

Cel strategiczny 1: Utrzymanie wysokiego kapitału ludzkiego wraz z systematycznym wzrostem jakości życia mieszkańców

Cel operacyjny:	Wskaźniki monitorowania celu:	Źródło:
Cel operacyjny 1.1: Wysoki poziom usług społecznych i bezpieczeństwa publicznego	Przeciętne wyniki sprawdzianu po VI klasie w szkołach podstawowych	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
	Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	GUS
	Liczba porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	GUS
	Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej	OPS
	Liczba przestępstw i wykroczeń zgłoszonych na terenie Gminy	KMP w Nowym Sączu

Cel operacyjny 1.2: Nowoczesna i dostępna infrastruktura techniczna	Odsetek korzystających z instalacji wodociągowej	GUS
	Odsetek korzystających z instalacji kanalizacyjnej	GUS
	Odsetek korzystających z instalacji gazowej	GUS
Cel operacyjny 1.3: Wysoka dostępność komunikacyjna gminy wzmacniająca mobilność mieszkańców	Przeciętny czas dojazdu do Nowego Sącza	dane wewnętrzne
	Długość dróg nowopowstałych i zmodernizowanych	dane wewnętrzne
	Całkowita długość ścieżek rowerowych w gminie	dane wewnętrzne

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4 Wskaźniki monitorowania celu strategicznego 2: „Wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości mieszkańców”.

Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości mieszkańców

Cel operacyjny:	Wskaźniki monitorowania celu:	Źródło:
Cel operacyjny 2.1: Wysoki poziom przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej mieszkańców	Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców	GUS
	Liczba podmiotów nowozarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców	GUS
	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	GUS
	Wysokość wpływów do budżety gminy z podatku CIT	GUS

	Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą	GUS
Cel operacyjny 2.2: Stabilne zatrudnienie i poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	GUS
	Udział długotrwale bezrobotnych wśród zarejestrowanych bezrobotnych	PUP w Nowym Sączu
	Odsetek pracujących w ludności w wieku produkcyjnym	GUS

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5 Wskaźniki monitorowania celu strategicznego 3: „Efektywnie zarządzana gmina szanująca dziedzictwo naturalne”.

Cel strategiczny 3: Efektywnie zarządzana gmina szanująca dziedzictwo naturalne		
Cel operacyjny:	Wskaźniki monitorowania celu:	Źródło:
Cel operacyjny 3.1: Sprawny system promocji i zarządzania gminą	Liczba decyzji organów gminy uchylonych przez wojewodę	dane wewnętrzne
	Liczba usług w gminie świadczonych za pomocą sieci Internet	dane wewnętrzne
	Przeciętny czas oczekiwania na wydanie decyzji w Urzędzie Gminy	dane wewnętrzne
	Poziom zadłużenia gminy	RIO, dane wewnętrzne
Cel operacyjny 3.2: Ochrona i zachowanie środowiska przyrodniczego	Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków	GUS
	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska	GUS

	Odpady komunalne zebrane selektywnie w odpadach komunalnych ogółem	GUS
	Udział odnawialnych źródeł w produkcji energii na terenie gminy	dane wewnętrzne
	Poziom CO ₂ w powietrzu	dane wewnętrzne
Cel operacyjny 3.3: Kształtowanie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego	Frekwencja w wyborach samorządowych	PKW
	Liczba projektów z zakresu edukacji obywatelskiej w szkołach	dane wewnętrzne
	Wysokość wpływów do budżety gminy z podatku PIT	GUS

Źródło: opracowanie własne.

System monitoringu i ewaluacji Strategii

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania zapisów Strategii do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Strategii jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach:

- organizacyjnym,
- merytorycznym,
- społecznym.

Poziom organizacyjny

Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla **całej społeczności lokalnej** i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze będzie zależała od komórki zarządzającej jej wdrażaniem – **Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii** – powołanej Zarządzeniem Wójta. W dalszej części niniejszego opracowania określone zostaną zasady (ramy) współpracy międzysektorowej, niezbędnej w tego typu działaniach.

Koordinacja procesu wdrażania i aktualizacji Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania strategią.

Model samorządowy przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym wypadku ręce Wójta Gminy Chełmiec oraz Rady Gminy. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny gminy. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy zostanie utworzony ośrodek koordynacji podejmowanych decyzji (**Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii**). W tym modelu niezmiernie ważna jest współpraca Zespołu z odpowiednimi komórkami organizacyjnymi w Urzędzie Gminy. Podstawowymi zadaniami Zespołu w zakresie wdrażania strategii i rozwoju lokalnego powinny być:

- koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych (plany zagospodarowania przestrzennego, strategie branżowe, Wieloletni Plan Inwestycyjny, Program Ochrony Środowiska, Plan Gospodarki Odpadami, itd.),
- przygotowanie okresowych raportów o stanie społeczno-gospodarczym gminy,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju będą poproszeni o aktywną współpracę z Zespołem. W tym celu **u każdej jednostki koordynującej zadania w strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu z Zespołem**, szczególnie w kontekście aktualizacji i monitorowania strategii. Utworzenie takiej struktury poziomej na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań

w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Chełmiec.

Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec, przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację. W konsekwencji systematycznych działań wdrożeniowych i monitorujących osiągnięte zostaną cele operacyjne (średniookresowe) i strategiczne (długookresowe). Strategia Rozwoju Gminy Chełmiec określona została na **lata 2013-2020**. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych (patrz rozdział „Przesłanki aktualizacji Strategii Rozwoju”).

Strategia jest nadrzędnym dokumentem prowadzącym do osiągnięcia celów średnio- i długookresowych w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy. Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się **Radzie Gminy**, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Tym samym Rada będzie wsparciem merytorycznym dla **Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania Strategii**. Monitoring i aktualizacja będzie dokonywana w przedstawiony poniżej sposób:

1. Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Strategii powierza się Wójtowi Gminy.
2. Odpowiedzialność za zwoływanie posiedzeń Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitoringu Strategii powierza się Przewodniczącemu Rady Gminy, na wniosek Wójta.
3. Odpowiedzialność za obsługę techniczną i organizacyjną prac aktualizacyjnych i monitorujących Rady Gminy powierza się Zespołowi Koordynacyjnemu ds. Wdrażania Strategii.
4. Wójt może zaprosić do prac Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitorowania Strategii przedstawicieli innych instytucji.

5. Na specjalnym posiedzeniu Rada Gminy dokonuje monitoringu i aktualizacji Strategii.
6. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta, zwołuje posiedzenie aktualizujące i monitorujące w październiku lub listopadzie każdego roku realizacji Strategii.
7. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta może zwołać dodatkowe posiedzenia monitorujące.
8. Rada Gminy na posiedzeniu aktualizującym i monitorującym dokonuje:
 - oceny realizacji celów Strategii na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii),
 - identyfikacji problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
 - opracowania propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów,
9. Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów Rada Gminy przedstawia Wójtowi, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Strategii.
10. Prace Rady Gminy na specjalnym posiedzeniu aktualizacyjnym i monitorującym są protokołowane. Efektem posiedzeń jest sprawozdanie z posiedzeń Rady Gminy przygotowywane przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii.

Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Głównym adresatem zapisów Strategii są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni Gminy, pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych,

2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie subregion sądecki oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z subregionem,
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu,
4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe,
5. Wyższe uczelnie z terenu subregionu,
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec,
2. Objasnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie – realizacja zapisów strategii, zaproszenie partnerów do współpracy,
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego gminy, priorytetów i kierunków jego rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji),
4. Objasnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze strategii – z kierunków interwencji,
5. Zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec.

W celu upowszechnienia treści Strategii Rozwoju Gminy Chełmiec należy przeprowadzić proponowane działania:

1. Opracowanie krótkiego materiału przybliżającego mieszkańcom Strategię Rozwoju Gminy Chełmiec;

2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Strategii Rozwoju Gminy Chełmec;
3. Udzielanie przez władze samorządowe gminy wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej oraz lokalnych rozgłośni radiowych na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy Chełmec oraz sposobów realizacji jej zapisów;
4. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Strategii Rozwoju Gminy Chełmec wraz z nagraniem płytą CD, zawierającą materiał informacyjny przybliżający Strategię Rozwoju oraz pełny tekst Strategii.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Chełmec jest również otoczenie gminy, szczególnie:

1. Sąsiednie gminy,
2. Powiat nowosądecki
3. Zarząd Województwa Małopolskiego,
4. Wojewoda Małopolski,
5. Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu,
6. Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
7. Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie,
8. Zagraniczni partnerzy samorządowi gminy.

Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej

Partnerów biorących udział w realizacji Strategii Rozwoju Gminy Chełmec można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

- instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),
- prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
- organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje.

Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad czy ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- **realizm** - cele i terminy ich realizacji ustalone przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;
- **pragmatyzm** - zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;
- **stosowność** - metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymogów konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiągnięcie postępu w rozwoju lokalnym, przewyższanie kryzysów i osiągnięcie akceptowalnych rozwiązań;
- **podzielanie wspólnej wizji** przyszłości gminy, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;
- **otwartość i elastyczność** pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;

- **wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie**, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;
- **wzajemne zrozumienie** umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;
- **zrozumienie i dostosowanie się** do potrzeb różnych grup społecznych w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;
- **przejrzystość działań i troska o informowanie**, tak by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;
- **dyskusja** nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;
- **determinacja**, na ogół ze strony kilku kluczowych osób, gwarantująca spójność strategii jako całości i uniemożliwiająca rozpraszenie działań.

Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa

Perspektywa finansowa 2014-2020 to okres nowych wyzwań dla jednostek samorządu terytorialnego a posiadanie nakładów finansowych, to jeden z ważniejszych warunków osiągnięcia założonych celów Strategii Rozwoju.

Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Chelmiec pokrywa się z fazą wstępną przygotowań do nowego okresu programowania Unii Europejskiej, przez co precyzyjne określenie katalogu wskazującego na źródła finansowania działań zawartych w dokumencie Strategii nie jest możliwe. Mimo że, trwające w Radzie UE negocjacje pakietu legislacyjnego dla polityki spójności są już bardzo zaawansowane, to jednak dokument Umowy Partnerstwa jest jeszcze na etapie konstruowania założeń. Umowa ta jest kluczowa do dalszych prac, ze względu na: wskazanie sposobu osiągnięcia przez Polskę celów rozwojowych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej, określenie systemu ich wdrażania, ustalenie podziału na działania krajowe i regionalne, wydzielenie programów operacyjnych oraz wskaźników i oczekiwanych rezultatów.

Głównym źródłem finansowania ujętych w Strategii zadań będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu Gminy Chelmiec, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż jeden rok. Pozostałe formy finansowania stanowić mogą:

- I. Pozagminne środki publiczne,
- II. Strategie i programy rządowe,
- III. Granty Norweskie.

Pozagminne środki publiczne

A. subwencje oraz dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych,

B. środki pozabudżetowe:

- Specjalne, będące wyodrębnionymi rachunkami bankowymi, na które państwowe jednostki budżetowe mogą odprowadzać niektóre z pobranych przez siebie dochodów, by następnie finansować zgromadzonymi tam środkami pieniężnymi np. Totalizator Sportowy, gdzie środki przeznaczone są na dopłaty do inwestycji w zakresie turystyki, rekreacji i sportu, środki na dofinansowanie napraw obiektów sportowych lub środki specjalne będące w dyspozycji Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, przeznaczane na utrzymanie katastru wodnego (systemu informacyjnego o gospodarowaniu wodami), opracowanie planów gospodarowania wodami oraz odbudowę ekosystemów zdegradowanych przez niewłaściwą eksploatację zasobów wodnych.
- Państwowe Fundusze Celowe udzielane w postaci dotacji, pożyczek i refundacji:
 - Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów
 - Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
 - Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu (tzw. inwestycje strategiczne).
 - Wojewódzki wieloletni program rozwoju bazy sportowej (tzw. inwestycje terenowe).
 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
 - Program Aktywny Samorząd
 - Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art. 18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się

- Program wyrównywania różnic między regionami II
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- System Zielonych Inwestycji - GIS
- LIFE+
- Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z likwidacją ich skutków
- inne
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Program Ochrona Wód i Gospodarki Wodnej
- Program Ochrona Ziemi i Powietrza

→ Agencje Rządowe

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dotacje na infrastrukturę, pożyczki na tworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych)
- Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (dotacje, preferencyjne kredyty na infrastrukturę techniczną towarzyszącą budownictwu mieszkaniowemu, odnowienie budynków mieszkalnych i infrastruktury po powodzi).
- inne

Strategie i programy rządowe

Zgodnie z dokumentem o nazwie „Plan uporządkowania strategii rozwoju”, który stanowi pierwszy etap prac związanych z przedsięwzięciem podjętym przez Rząd, polegającym na uporządkowaniu obowiązujących dokumentów strategicznych, tj. strategii i programów rozwoju, podjęto działania mające na celu doprowadzenie do ograniczenia liczby obowiązujących i opracowywanych dokumentów o charakterze strategicznym. Liczba 42 dokumentów tego typu zostanie zmniejszona do 9 nowych, zintegrowanych strategii rozwoju, realizujących średnio- i długookresową strategię rozwoju kraju. Strategie sektorowe

finansowane będą ze środków krajowych jak również ze środków Unii Europejskiej w ramach nowego okresu programowania 2014-2020.

- **Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki** - w opracowywanym przez ekspertów Ministerstwa Gospodarki dokumencie, szczególną uwagę poświęcono wzmocnieniu współpracy oraz tworzeniu warunków sprzyjających przedsiębiorczości, powstawaniu i wdrażaniu innowacji, a także efektywnemu korzystaniu z dostępnych zasobów ludzkich, finansowych, rzeczowych i naturalnych. Jej zakres tematyczny obejmuje zagadnienia jak: stabilne podstawy makroekonomiczne rozwoju, rynek finansowy, przyjazne środowisko dla przedsiębiorczości, rozwój usług, rozwój sektorów przemysłu i budownictwa, innowacyjność, społeczeństwo informacyjne, eksport i promocję gospodarki.
- **Strategia rozwoju kapitału ludzkiego** – w opracowywanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dokumencie, zwrócono uwagę na jednoczesne zwiększenie konkurencyjności i spójności społeczno-ekonomicznej Polski poprzez stworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania potencjału kryjącego się w jej obywatelach. Strategia formułuje cele i priorytety oraz wskazuje najważniejsze obszary koncentracji wysiłku rozwojowego w dziedzinie rozwoju kapitału ludzkiego. Strategia odpowiada na jedno z kluczowych wyzwań stawianych przed państwami na całym świecie, czyli załączenie efektywnej polityki społecznej z rozwojem gospodarczym.
- **Strategia rozwoju transportu**– dokument przygotowany przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, którego istotą jest przedstawienie kierunków rozwoju transportu w Polsce w zgodności z celami zawartymi w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) i Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK). Wychodzi naprzeciw takim wyzwaniom współczesności, jak: sprostanie wymogom konkurencyjnej gospodarki światowej, uwzględnienie trendów

demograficznych, dążenie do poprawy spójności społecznej, dostosowanie systemu transportowego do malejącej dostępności paliw płynnych na świecie. Odnosi się również do aktualnych trendów wynikających z polityki transportowej Unii Europejskiej.

- **Strategia bezpieczeństwo energetyczne i środowisko** – dokument opracowany przez Ministerstwo Gospodarki i Ministerstwo Środowiska, obejmuje dwa niezwykle istotne z punktu widzenia funkcjonowania państwa obszary. Podstawową rolą strategii jest zintegrowanie polityki środowiskowej z polityką energetyczną tam, gdzie aspekty te przenikają się w dostrzegalny sposób, ale oraz wytyczenie kierunków, w jakich powinna rozwijać się branża energetyczna oraz wskazanie priorytetów w ochronie środowiska.
- **Strategia sprawne państwo** – dokument przygotowywany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, określający cele i kierunki działań, jakie należy podjąć, aby podnieść sprawność i efektywność państwa do 2020 roku. Strategia zakłada między innymi racjonalne wykorzystanie środków publicznych, porządkowanie struktur organizacyjnych, skuteczne zarządzanie i koordynację zwłaszcza w takich obszarach jak: finanse, zarządzanie kryzysowe i ochrona ludności, tworzenie przyjaznego dla obywateli i przedsiębiorców prawa. Zakłada również wdrożenie rozwiązań przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności polskiej jurysdykcji, likwidację barier administracyjnych, wzrost aktywności obywatela w procesach rządzenia i debacie publicznej oraz szerokie wykorzystywanie nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych.
- **Strategia rozwoju kapitału społecznego** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Działania w nim wskazane mają wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków, gdyż „wzmacnianie kapitału społecznego jest projektem cywilizacyjnym, od którego

powodzenia zależy jakość życia Polaków i rozwój gospodarczy kraju”. Strategia jest dokumentem wielowymiarowym, zakładającym skoordynowaną interwencję publiczną w obszarach dotychczas niedocenianych lub niewystarczająco akcentowanych w dokumentach horyzontalnych.

- **Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wprowadzający szereg modyfikacji sposobu planowania i prowadzenia polityki regionalnej w Polsce, a wraz z nimi różnych polityk publicznych mających największy wpływ na osiągnięcie celów określonych w stosunku do terytoriów. Polityka regionalna jest w nim rozumiana szerzej niż dotychczas – jako interwencja publiczna realizująca cele rozwojowe kraju przez działania ukierunkowane terytorialnie, a których głównym poziomem planowania i realizacji pozostaje układ regionalny.
- **Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Obrony Narodowej, określający warunki funkcjonowania oraz sposoby rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego. Szczególną rolę w tym systemie odgrywają podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo zewnętrzne (służba dyplomatyczna, Siły Zbrojne RP, służby specjalne), w powiązaniu z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne. Z tego też względu główny obszar zainteresowania Strategii jest ukierunkowany na bezpieczeństwo zewnętrzne i militarne a jej zintegrowanie z innymi strategiami rozwojowymi pozwoli na wyłączenie z jej zasadniczego zakresu tematycznego innych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, takich jak: bezpieczeństwo ekonomiczne (w tym energetyczne), obywatelskie, społeczne, czy ekologiczne (w tym wodne).
- **Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, którego celem głównym jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich

oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju.

- Program wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Dopłat
- Program dopłat do oprocentowania kredytów na usuwanie skutków powodzi
- Program „Radosna szkoła” realizowany jest w latach 2009-2014
- Program „Cyfrowa szkoła”
- Inne.

Granty Norweskie

→ Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, obejmuje środki pochodzące z Norwegii, Liechtensteinu oraz Islandii (Norwegia pokrywa ponad 97% tychże środków). W jego skład wchodzi:

- Program: Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów
- Program: Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych
- Program: Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii
- Program: Fundusz dla Organizacji Pozarządowych
- Program: Lokalne i regionalne inicjatywy na rzecz zmniejszenia nierówności i promowania spójności społecznej
- Program: Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demografii
- Program: Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i naturalnego
- Program: Promocja różnorodności w kulturze i sztuce w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego (program partnerski)

→ Norweski Mechanizm Finansowy w całości pokrywany z budżetu norweskiego, obejmujący:

- Program: Wsparcie rozwoju i szerokiego stosowania technologii CCS w Polsce
- Program: Globalny fundusz na rzecz godnej pracy i dialogu trójstronnego
- Program: Norwesko-Polska Współpraca Badawcza (program partnerski)
- Program: Norwesko-Polski Program Stypendialny (program partnerski)
- Program: Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demograficzno-epidemiologicznych
- Program: Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu (program partnerski)
- Program: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć
- Program: Współpraca w obszarze Schengen oraz walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną, w tym przeciwdziałanie handlowi ludźmi oraz migracjom grup przestępczych
- Program: Budowanie potencjału instytucjonalnego i współpraca w obszarze wymiaru sprawiedliwości/ Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości
- Program: Wsparcie Służby Więziennej, w tym sankcji pozawięziennych.

Alternatywę finansową dla ograniczonych możliwości inwestycyjnych gminy stanowić może partnerstwo publiczno-prywatne, które pozwala na zaangażowanie środków prywatnych oraz sektora finansów publicznych, we wspólne przedsięwzięcia służące rozwojowi gospodarczemu. W prawie polskim ramy prawne PPP wyznaczają dwie ustawy, regulujące współpracę podmiotów publicznych i partnerów prywatnych:

- ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2009 r. Nr 19, poz. 100 z późn. zm.), zwana dalej Ustawą o PPP,
- ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2009 r. Nr 19, poz. 101, Nr 157 poz. 1241 z późn. zm.), zwana dalej Ustawą o Koncesjach.

Obie wyżej wymienione ustawy w zamierzeniu ustawodawcy mają ułatwić wykonywanie zadań publicznych na zasadzie kooperacji sektorów publicznego i prywatnego w Polsce.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

POWIAT NOWOSĄDECKI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Niniejsze opracowanie powstało w ramach realizacji projektu „**Nowosądecka Akademia Samorządowa**”, realizowanego przez Powiat Nowosądecki w partnerstwie z 14 Urzędami Miast/Gmin w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V Dobre rządzenie, Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej.

nowosądecka
akademia
samorządowa

**PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII
EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU
SPOŁECZNEGO**